

”Det kollektiva ansvaret”

En kvalitativ studie om statens förebyggande
åtgärder mot mäns våld mot kvinnor i nära
relationer

Författare: Rebecca Jonsson

Handledare: Kjell-Åke
Nordquist

Extra stort tack till uppsatsens handledare Kjell-Åke Nordquist för en gedigen handledning & stöttning alltigenom uppsatsprocessen.

Särskilt tack till Unizon, Roks, Norrköping Kvinnojour, Somaya Stockholm, Qjouren Väst, Sollentuna Kvinnojour, Per Isdal, Terrafem Göteborg och Huddinge Tjejour som generöst bidragit med sin tid, dyrbara kunskap och ovärderliga erfarenhet.

Stort tack till alla de som engagerat korrekturläst uppsatsen!

Tack till Rosa Skrot för den fina miljön jag fått arbeta i, och att ni inte (uppenbart) tröttnat på min närvaro!

Abstract

The purpose of this research is to identify possible means to improve governmental measures to prevent intimate partner violence (IPV) perpetrated by men towards women. Qualitative interviews with nine non-governmental women shelters are conducted, as well as with a specialist within the field, with the aim of responding to the research's purpose. Furthermore, The Gender Equality Unit at The Ministry of Social Affairs respond to the findings of the interviews. The main findings of the essay identify a lack of stability and continuity relating to governmental preventive measures. The importance of education and a lack of equality are factors being brought up in particular, in regards to the study's purpose. The findings also highlight a problematical connection between violent forms of pornography, sexual violence and inequality.

English title

“The Collective Responsibility”

A study on governmental measures to prevent intimate partner violence perpetrated by men towards women

Nyckelord

Kvinnojour; Könsrelaterat våld; Kvinnofridsbrott; Jämställdhet; Mansvåld

Innehållsförteckning

Abstract	3
English title	3
Nyckelord	3
1. Inledning	6
1.1 Definitioner av våld	7
1.2 Syfte	8
1.2.1 Frågeställningar	9
1.2.2 Avgränsningar	9
1.3 Forskningsöversikt	10
1.4 Metod	11
1.4.1 Val av metod.....	11
1.4.2 Begränsningar med vald metod.....	12
1.4.3 Intervjudeltagare	12
1.4.4 Urval	13
1.4.5 Intervjumetod.....	14
1.4.6 Intervjumiljö	16
1.4.7 Konfidentialitet.....	16
1.4.8 Statistik.....	17
1.4.9 Material	17
1.5 Teoretisk utgångspunkt	18
1.6 Disposition	20
2. "Meningen med våld"- om att förstå våldet	20
2.1 Våldsutövare	20
2.2 Våldsutsatta.....	21
2.3 Barnet.....	23
3. Lagstiftning	24
3.1 Mänskliga rättigheter	24
3.2 Internationellt.....	24
<i>CEDAW</i>	24
<i>FN:s deklaration om avskaffandet av allt våld mot kvinnor</i>	25
<i>Barnkonventionen</i>	26
3.3 Regionalt.....	27
<i>Istanbulkonventionen</i>	27
3.4 Nationellt	28
<i>Grov kvinnofridskränkning</i>	28
<i>Socialtjänstlagen</i>	28
<i>Hälso-och sjukvårdslagen</i>	29
4. Statistik	29
4.1 Officiell kriminalstatistik.....	29
4.2 Enkätstudier och självrapportsundersökningar	31
4.3 Unizon och Roks	32
4.4 Brottsofferjourernas Riksförbund (BOJ).....	32
4.5 Mörkertal och förklaring av statistik	33
5. Översikt över statliga insatser	34
5.1 Kommunernas kvinnofridsarbete & socialtjänstens insatser	34
5.2 Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).....	35
5.3 Hälso-och sjukvården.....	36
5.4 Hjälpen för våldsutövande män	37

5.5 En ny nationell strategi.....	37
5.6 Utbildningsinsatser	39
5.7 Särskilt utsatta kvinnor	40
6. Ideella kvinnojourers verksamheter	41
7. Resultat	42
7.1 Intervjuer med ideella kvinnojourer	42
7.2 Intervju med Per Isdal	53
7.3 Statligt bemötande från Jämställdhetsenheten vid Socialdepartementet	54
8. Analys av resultat.....	55
9. Avslutning.....	64
9.1 Sammanfattning	64
9.2 Framåtblickar och lärdomar.....	65
Referenser	67
Tryckt källa	67
Lagtexter	67
Elektroniska källor.....	68
Intervjuer.....	74
Muntliga	74
Skriftliga	74
Bilagor	74
Bilaga 1, Intervjufrågor Roks & Unizon.....	74
Bilaga 2, Intervjufrågor ideella kvinnojourer	75
Bilaga 3, Intervjufrågor Per Isdal.....	76

1. Inledning

Världshälsoorganisationen (WHO) har fastslagit att mäns våld mot kvinnor i nära relationer utgör ett utbrett folkhälsoproblem och en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna.¹ Våldet kan innefatta exempelvis fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och får enorma konsekvenser på både samhälls- och individnivå.² Samtidigt är våldet ett allvarligt jämställdhetsproblem och kan ses som både en orsak till och konsekvens av ojämställdhet.³ WHO och Världsbanken har genom ett antal studier slagit fast att mäns våld mot kvinnor i nära relationer utgör en av de stora globala hälsofarorna för kvinnor med följder så som ökad risk för död, posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), hormonsjukdomar och depression.⁴ Sedan år 2000 har omkring 13-17 kvinnor dödats per år i Sverige till följd av det våld hon utsatts för av en man i nära relation och Brottsförebyggande rådet (Brå) rapporterar att 70 % av dödsfallen skett i en av deras respektive eller gemensamma bostad.⁵ Omkring 13 000 fall där en man misshandlat en kvinna i nära relation och 2 500 fall av grov kvinnofridskränkning polisanmäls varje år.⁶ Samtidigt rapporterar Brå att mörkertalet är stort, då uppskattningsvis 80 % av våldet mot kvinnor i nära relationer aldrig kommer till polisens och kriminalstatistikens kännedom.⁷ På Unizons kvinnojourers skyddade boenden bor varje år över 2 300 kvinnor och barn som resultat av att ha flytt från en våldsam man, samtidigt som tiotusentals fler får liknande stöd hos andra kvinnojourer.⁸ Socialstyrelsen rapporterade år 2013, att 71 % av Sveriges skyddade boenden drevs av ideella kvinnojourer.⁹

Trots internationella, regionala och nationella traktater som skall bekämpa mäns våld mot kvinnor, är det tydligt att våldet inte upphör, och mot bakgrund av den situationen är de insatser och åtgärder som vidtas otillräckliga för att tillgodose kvinnors mänskliga rättigheter på ett tillfredsställande sätt.

---

¹ WHO, 2016. *Violence against women: Intimate partner and sexual violence*

² NCK, *Våld och hälsa: En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingar till hälsa*. Uppsala: Uppsala Universitet, 2016. Förord.

³ The Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence 2014. Europarådet. (Hädanefter Istanbulkonventionen).

⁴ WHO & London School of Hygiene and Tropical Medicine, *Preventing intimate partner and sexual violence against women: Taking action and generating evidence*. Genève: WHO, 2010s . 25

⁵ Brå, *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport: 2007:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2007 s. 25

⁶ Unizon, 2014. *Våld i nära relationer*

⁷ Unizon, *Våld i nära relationer*

⁸ Unizon, *Vad ska jag göra: 31 frågor till kvinnojourerna och tjejjourerna*, Stockholm: Unizon, 2015.

⁹ Socialstyrelsen, 2013. *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*.

1.1 Definitioner av våld

I uppsatsen åsyftas med våld mer än fysiskt sådant, varför en begreppsförklaring inkluderats om olika våldstyper.

Våld

Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.¹⁰

Fysiskt våld

Fysiskt våld är användandet av varje form av fysisk makt, som, genom att den smärtar, skadar, skrämmer och kränker, påverkar en annan människa att avstå från något hon önskar göra eller att göra något mot sin vilja.¹¹

Psykiskt våld

Psykiskt våld är dels att skada, skrämma eller kränka på alla sätt som inte är direkt fysiska till sin natur, dels att styra eller dominera andra människor med hjälp av bakomliggande makt eller hotbild.¹² Psykiskt våld kan innefatta kontroll, exempelvis genom ekonomisk kontroll och makt över den utsatta.¹³

Sexuellt våld

Sexuellt våld utgörs av alla handlingar som riktas mot en annan persons sexualitet, som genom att den smärtar, skadar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller att avstå från att göra något den vill.¹⁴

Materiellt våld

Materiellt våld är alla handlingar som riktas mot ting eller föremål, som, genom att de verkar skrämmande eller kränkande, påverkar andra att göra något mot sin vilja eller att avstå från något de vill.¹⁵ Exempel på materiellt våld är att slå en möbel i bitar för att andra ska bli skrämda i så pass hög grad att de påverkas av det.¹⁶

---

¹⁰ Isdal, Per: *Meningen med våld*, vol. 2. Oslo: Gothia, 2017. s. 34

¹¹ Isdal, *Meningen med våld*. s. 41

¹² Isdal, *Meningen med våld*. s. 47

¹³ Isdal, *Meningen med våld*. s. 2

¹⁴ Isdal, *Meningen med våld*. s. 43

¹⁵ Isdal, *Meningen med våld*. s. 45

¹⁶ Isdal, *Meningen med våld*. s. 45

Latent våld

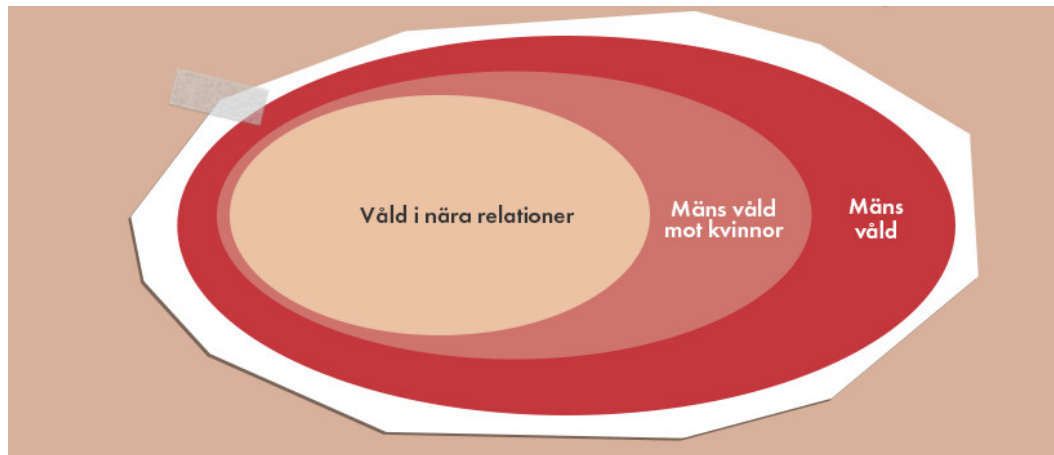
Latent våld fungerar i kraft av sin inneboende möjlighet, där *risken* för våld styr eller påverkar en person.¹⁷

Ekonomiskt våld

Exempel på ekonomiskt våld är när ena partnern undanhåller gemensamma ekonomiska tillgångar från den andra, eller gör denne ekonomiskt beroende.¹⁸

Våld i nära relation

Den utsatta har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till förövaren. Exempel på nära relation är partners, relationer mellan syskon och inom andra familje- och släktrrelationer.¹⁹ *Mot närstående* används ibland i uppsatsen, och syftar till samma betydelse.

(NCK, illustration över olika våldsdimensioner)

1.2 Syfte

Så länge tiotusentals kvinnor i Sverige utsätts för mäns våld i nära relationer varje år och 13-17 kvinnor till följd av det dör, är de befintliga förebyggande åtgärder och insatser otillräckliga för att tillgodose och säkra kvinnors mänskliga rättigheter. Flera människorättstraktater som Sverige är anslutna till anger att våld mot närstående utgör ett gravt hinder för kvinnors utveckling och att förebyggandet av våldet är avgörande för att kunna uppnå (formell och reell) jämställdhet mellan könen.²⁰ Staten har det

¹⁷ Isdal, *Meningen med våld*. s. 64

¹⁸ Unizon, 2015. *Så ser våldet ut*

¹⁹ NCK, *Våld i nära relationer*, u.å.

²⁰ Istanbulkonventionen

yttersta ansvaret att tillgodose rättigheten att leva fritt från våld.²¹ Syftet är att med detta som utgångspunkt undersöka det statliga förebyggande arbetet med att förhindra mäns våld mot kvinnor i nära relation med fokus på hur detta arbete kan förbättras.

1.2.1 Frågeställningar

”Hur kan statliga preventiva åtgärder mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer utvecklas i syfte att stärka den preventiva effekten mot våldet?”

Underfrågor:

1. *”Ur ett icke-statligt, erfarenhets- & kunskapsbaserat perspektiv, hur kan det statliga förebyggande arbetet förbättras mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer?”*
2. *”Hur ställer sig berörd statlig myndighet till de föreslagna åtgärderna?”*

1.2.2 Avgränsningar

Trots att mäns våld mot kvinnor i nära relationer är en stor hälsofara globalt sett behandlar uppsatsen enbart det våld som faller under Sveriges jurisdiktion. För att undersökningen skall vara hanterbar har denna avgränsning gjorts, då åtgärder, insatser och lagstiftning varierar internationellt.

Uppsatsen behandlar enbart mäns våld mot kvinnor, trots att våld i nära relationer även förekommer i exempelvis samkönade förhållanden och av kvinnor mot män. Våld i nära relationer drabbar oftare kvinnor än andra grupper och utövaren är oftast en man, varför denna avgränsning gjorts. Valet motiveras av behovet av att synliggöra och förstärka skyddet för det könsrelaterade våld som kvinnor utsätts för.²² Trots likabehandlingsprincipen har Socialtjänstlagen resonerat på liknande sätt och riktar mer satsningar på det våld kvinnor utsätts för av män, eftersom våldet ofta drabbar kvinnor oproportionerligt.²³ Istanbulkonventionen fastslår också att våld i hemmet drabbar kvinnor oproportionerligt och att kvinnor riskerar att utsättas för

---

²¹ Manjoo, Rashida, 2013. *Staters ansvar*. I: UR

²² Socialstyrelsen, u.å. *Våld i nära relationer*.

²³ Arjeplog Kommun, 2017. *Våld i nära relationer*

könsrelaterat våld i större utsträckning än män samt att mäns våld mot kvinnor i nära relation är ett uttryck för just könsrelaterat våld, på strukturell nivå såväl som individnivå.²⁴ Det är emellertid angeläget att vara medveten om och tydlig med de begrepp som används i sammanhangen. Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) föreslår att *våld i nära relationer* kan lämpa sig bättre vid bemötanden av enskilda individer för inte exkludera medan begreppet *mäns våld mot kvinnor* kan vara adekvat när det kommer till våld på samhällelig nivå.²⁵

Uppsatsen fokuserar främst på primärpreventiva åtgärder som syftar till att undvika att våldet initialt uppstår, emellertid innefattas även sekundärpreventiva åtgärder som syftar till att undvika våldsupprepningar.

För att möjliggöra komparativa analyser av resultatet avgränsas uppsatsens studieområde till vuxna personer över 18 år.

I kapitel 2.3 *Statistik* presenteras en analys av statistik och data under officiell kriminalstatistik som främst fokuserar på det våld kvinnor utsätts för av män i nära relationer. Trots avgränsningen behandlas här även våld mot män. Detta för att orientera läsaren i omfattningen av brottsligheten samt synliggöra skillnader i omfång, förekomst och struktur mellan våldsbrotten som de två könen utsätts för, som en del i motiveringen till uppsatsens könsavgränsning. I statistiska delen kommer inte sexuellt våld att ingå på grund av att de sammanställningar som tillhandahålls av Brå inte specificerar våldtäkt eller sexuella övergrepp som begånget *i nära relationer* utan som begånget *inomhus* eller *utomhus*.

1.3 Forskningsöversikt

Tidigare forskning om de svenska statliga förebyggande åtgärdernas effektivitet mot mäns våld mot kvinnor i nära relation har främst genomförts i olika aktuella statliga utredningar. Jämställdhetsutredningen (SOU 2015:86) fann att mäns mot våld kvinnor i nära relationer inte minskade trots vidtagna åtgärder. Nationella samordnaren mot våld i nära relationer (SOU 2014:49) fastslog att ideella kvinnojourer, som utgör ett mycket viktigt komplement till kommunernas ansvar i området, bör förstärkas genom en förändring av den nuvarande tillfälliga bidragsformen till ett långsiktigt organisationsbidrag. Riksrevisionen (RiR 2015:13) menade att förebyggande åtgärder

---

²⁴ Istanbulkonventionen

²⁵ NCK, u.å. *Webbkurs om våld*

från statligt håll skedde på tillfälligbasis och saknade förankring i långsiktiga resultat. Utredningen om en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor (SOU 2015:55) fann att statliga åtgärder hittills främst fokuserat på våldets orsaker snarare än dess konsekvenser.

En avhandling från Lunds Universitet 2017²⁶ fann att ideella kvinnojourer tyngts av en stor arbetsbörda där administrativt arbete och resursbrist lett till att opinionsbildandet blivit lidande. Forskningen fann också att kommunala kvinnojourer förpassade stöd för våldsutsatta kvinnor till de ideella jourerna med ett förminskande av vikten av den typen av stödideal. Istället lyftes behandling av våldsutövande män som viktigare, till en sådan grad att det påverkat stöd till utsatta. Denna forskning kristalliserar hur omfattande ideella kvinnojourers verksamheter är i förhållande till kommunalt och statligt ansvar, samt hur mycket ansvar som ännu vilar på ideellt arbete.

1.4 Metod

1.4.1 Val av metod

Uppsatsen genomförs med en kvalitativ samhällsvetenskaplig metod. Metoden innefattar kvalitativa informantintervjuer som möjliggör för en större fördjupning i åsikter och förståelse än den kvantitativa inriktningen erbjuder. Genom intervjustudier ämnar uppsatsen fördjupa sig i icke-statliga personers professionella och erfarenhetsbaserade kunskap om ämnet och deras uppfattningar om vad som kan förbättra de statliga förebyggande åtgärderna mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Intervjurespondenter besvarar vad de efterlyser samt vilka begränsningar de upplever i relation till befintliga åtgärder och insatser.

En sammanfattning av de åsikter som framförts av respondenterna, har ställts inför statligt bemötande för en vidare fördjupning i åsikterna.

---

²⁶ Helmersson, Sara: *Mellan systerskap och behandling*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet, 2017

1.4.2 Begränsningar med vald metod

En traditionell begränsning med kvalitativ forskningsmetod och kvalitativa intervjuprocesser är subjektivitet i empirin. Subjektivitet kan orsaka svårigheter att replikera undersökningarna och eftersom det också är en liten representation i detta fall är det svårt att generalisera resultaten.²⁷ För att på lämpligt sätt hantera dessa potentiella risker har urvalen gjorts ur flera olika kommuner i landet för att öka reliabilitet. Eftersom enskilda individer deltar i intervjuerna, även om de generellt sett representerar större verksamheter i sina svar, är det även viktigt att resultaten tolkas med kunskap om att det är just subjektiva åsikter som framförs. Det går därför inte att uttolka hur vanliga de framförda uppfattningarna är, utöver den eventuella indikation som kan framkomma.²⁸

1.4.3 Intervjudeltagare

Per Isdal är norsk psykolog, behandlare och terapeut för våldsutövande- och utsatthet, däribland mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Författare till ”*Meningen med våld*” och grundare till *Alternativ til vold*, en behandlingsmodell med preventiv ansats för män som utövar våld. Isdal är bland annat verksam som behandlare och utbildare i Sverige.

Unizon är en paraply organisation som samlar över 130 kvinno-och tjejjourer samt andra stödverksamheter som arbetar för ett samhälle fritt från våld.

Roks är en kvinnoseparatistisk paraplyorganisation som samlar omkring 100 kvinno- och tjejjourer i Sverige.

Qjouren väst är en kvinnojour i västra Sverige som specialiserar sig på våldsutsatta kvinnor med missbruksproblematik

Somaya väst och **Terrafem Göteborg** är kvinnojourer i västra Sverige med fokus på kvinnor med utländsk bakgrund och med spetskompetens om hedersrelaterat våld.

Sollentuna kvinnojour, Norrköping kvinnojour, Huddinge tjejjour är kvinnojourer utan särskild inriktning.

---

²⁷ Ekengren & Hinnfors: *Uppsatshandbok*, s. 84

²⁸ Ekengren & Hinnfors: *Uppsatshandbok*, s 84

1.4.4 Urval

En stor del av urvalet är ideella kvinnojourer. Trots att det är ideella verksamheter, är det inte ideellt aktiva som deltagit i intervjuerna utan anställda eller styrelsemedlemmar. Aktiva inom kvinnojourer har valts som en stor del av urvalet eftersom de som del av kvinnojourerörelsen i många år varit drivande när det kommer till att bilda opinion och synliggöra mäns våld mot kvinnor i nära relationer.²⁹ Den ideella sektorn har i många år spelat en avgörande roll i att förebygga våldet och stödja utsatta varför de har en god insyn i problematiken. Samtidigt har de, i egenskap av icke-statliga verksamheter, en viss distans till staten vilket kan göra dem till en kompetent, insatt och oberoende intervjugrupp. För en mer nyanserad undersökning har kvinnojourer med olika inriktningar valts, så som Qjouren som specialiserar sig på kvinnor med missbruksproblematik och Terrafem och Somaya med spetskunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. För samma syfte har även Unizon och Roks intervjuats, paraplyorganisationer som tillsammans samlar över 200 av Sveriges ideella kvinnojourer. För att få en god spridning och nyanserad empiri har kvinnojourer valts från olika delar av landet. På grund av kommunala variationer har det varit av vikt att inkludera jourer från olika delar i syfte att stärka trovärdigheten och generaliserbarheten av uppsatsen.³⁰

En avgörande roll i att förebygga våldet är att få män att sluta utöva våld mot kvinnor i nära relation. Per Isdal har därför valts ut som respondent särskilt i det avseendet, för insyn i synpunkter hos en sakkunnig expert med mångårig erfarenhet av behandling av både våldsutövande män och våldsutsatta kvinnor. Isdal bedöms ha en mycket god kunskap i våldets orsaker och konsekvenser och bidrar till uppsatsen särskilt med våldsprevention för män i fokus. Isdal är aktiv i våldsprevention både i Norge och Sverige, och bedöms ha god insyn i statligt arbete mot våldet liksom ideellt sådant, och är oberoende i sin verksamhet.

Den myndighet som valts ut för bemötande av framförda åsikter har valts på basis av dess relevans i förhållande till intervjuresultat. Jämställdhetsenheten vid Socialdepartementet har valts mot bakgrund av könsmaktsordningen som speglats som våldsteori av en majoritet av intervjudeltagare samt människorättstraktater. Det

---

²⁹ NCK, u.å. *Kvinnojourernas verksamhet*.

³⁰ Ekengren & Hinnfors, *Uppsatshandbok*. s 7

är utifrån denna teori viktigt att komma åt ojämställdhet i samhället för att bekämpa våldet, varför denna instans valts.

Efter bortfall deltog sju respondenter via mailintervju och två i muntlig intervju. Det statliga bemötandet genomfördes via mail.

1.4.5 Intervjumetod

Intervjumetoden utgörs av kvalitativa fokusintervjuer, d.v.s. att de enbart fokuserar på detta område.³¹ Intervjuerna är utformade med öppna frågor utan svarsalternativ för att lämna utrymme för varierande nödvändiga följdfrågor samt för att möjliggöra en större fördjupning i åsikter.³² Emellertid försöker intervjuerna hålla sig så lika varandra som möjligt för komparativa syften. För att skapa en gedigen intervju är intervjufrågor framtagna genom breda formuleringar med stort utrymme för fria svar, blandat med mer preciserade och slutna frågor i syfte att få fram omfattande svar utan att vara för styrande.³³ Det var önskvärt att inte vara styrande i frågorna eftersom den kunskap som respondenterna besitter ville fås fram utan begränsningar.

Muntliga intervjuer har valts som primär datainsamlingsmetod för att möjliggöra en större fördjupning i respondenters svar, samt för att undvika att de hämmas i sina svar av vetskapen att varje ord så tydligt framstår i skrift. Ljudupptagning vid en muntlig intervju kan få liknande hämmande effekt och har av den anledningen valts bort.³⁴ För att fånga upp det som annars kan missas vid utebliven inspelning har fortlöpande anteckningar förts under intervjuerna som sedan kompletterats med minnesanteckningar.³⁵ En utmaning i att välja bort ljudupptagning är att det emellertid ställer stora krav på intervjuarens förmåga att föra noggranna anteckningar.³⁶

Det var önskvärt att respondenter fick god betänketid innan de besvarade frågorna, särskilt då svaren inte var tänkta att spegla impulsiva känslor och tankar utan mer reflekterande och lösningsfokuserade svar. Således har intervjufrågor introducerats senast en vecka i förväg för de muntliga intervjuerna. Önskan om mer

---

³¹ Trost, Jan: *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur, 2010. s. 43

³² Trost, *Kvalitativa intervjuer*, s. 32

³³ Ekengren & Hinnfors, *Uppsatshandbok*. s. 84

³⁴ Trost, *Kvalitativa intervjuer*, s. 75

³⁵ Trost, *Kvalitativa intervjuer*, s. 76

³⁶ Ekengren & Hinnfors, *Uppsatshandbok* s 112

reflekterande svar medför samtidigt en utmaning att vara medveten om, i att inte vara för styrande eller bestämd i vad som efterfrågas och därmed heller inte för krävande när det kommer till svarens karaktär.³⁷

Respondenter erbjöds som alternativ till muntlig intervju möjlighet att genomföra intervjun via mail, på grund av att flera av dem varit högt belastade och därför begränsade i den tid de haft möjlighet att bidra med. Vid detta tillvägagångssätt fick respondenter likaledes tillgång till intervjufrågor i god tid i förväg, i samma syfte som för den muntliga insamlingsmetoden. För att hantera ett potentiellt hämmande i och med att åsikter så tydligt framstår i skrift, anses principen om konfidentialitet³⁸ ha haft en verksam roll.

Isdal besvarade sin intervju på norska, men eftersom språken är så pass närbesläktade har det inte bedömts föreligga någon tolkningsproblematik. Emellertid har svaren kontrollerats med norsk-och svensktalande.

För tolkning och förståelse av resultat är det viktigt att respondent och intervjuare uppfattar frågor och begrepp på samma sätt. I intervjuformulär presenterades en begreppsförklaring av primär- och sekundärprevention, liksom en viss bakgrundsinformation om uppsatsens kontext samt metod och syfte.

Vid intervjuer förekommer ofta upplevelser av nivåskillnader som skiljer intervjuare och respondent isär.³⁹ Samtidigt som det, enligt författaren Trost, är ofrånkomligt med olika expertroller i intervjusammanhang, så strävades det efter en subjekt-subjektrelation.⁴⁰ Syftet med att skapa en sådan relation var att etablera ett förtroende för en trygg och stabil grund för den fortsatta intervjun.⁴¹ De första frågorna och den inledande stämningen under intervjun har stor betydelse för hur intervjun fortskrider, varför det var viktigt att skapa ett förtroende och en avslappnad atmosfär.⁴² För att uppnå det inleddes möten med konkreta och jordnära frågor⁴³, exempelvis rörande den kvinnojour vi befann oss hos.

---

³⁷ Ekengren & Hinnfors, *Uppsatshandbok*, s 83

³⁸ Se 1.4.5 *Intervjumetod*

³⁹ Trost, *Kvalitativa intervjuer*. s. 111

⁴⁰ Trost, *Kvalitativa intervjuer*. s. 91

⁴¹ Trost, *Kvalitativa intervjuer*. s. 84

⁴² Trost, *Kvalitativa intervjuer*. s. 84

⁴³ Trost, *Kvalitativa intervjuer*. s. 90

1.4.6 Intervjumiljö

Intervjuplats- och miljö har en stor inverkan på de svar som ges i en intervju och därmed trovärdigheten hos data.⁴⁴ Det är därför viktigt att intervjuerna genomförs i miljöer som känns trygga för respondenterna.⁴⁵ Av den anledningen gavs stort utrymme för respondenternas egna preferenser vid val av intervjuplats. Vid samtliga muntliga intervjuer föreslog respondenten den egna kvinnojourens lokal. De muntliga intervjuerna som genomfördes bedöms ha varit lugna och utan störande moment, varför inga avbrott heller skedde. Intervjuerna tog plats i slutna rum och under en förbestämd tidsram vilket i stor mån upplevs ha reducerat risk för stressmoment samt minimerat förekomsten av åhörare.

1.4.7 Konfidentialitet

Respondenter har erbjudits full konfidentialitet i syfte att skapa en frodig situation för sanningsenliga och uppriktiga synpunkter samt för att minska risken för att deltagare hämmas i sina svar. I intervjuformulär har information förmedlats om önskan att svaren skall förtydliga när personliga åsikter framförs och när en samlad åsikt från verksamheten framförts. Vid de fall personliga åsikter framförts har konfidentialitet tillämpats, vilket inneburit att namn och annan personlig information som bedömts som känslig inte förts vidare till annan part.⁴⁶

En lärdom som tagits av uppsatsen och som bärs med inför framtiden handlar om begreppsoreda. I intervjuformulären syftades att utlova konfidentialitet åt respondenten, men fel begrepp användes. Konfidentialitet förväxlades med anonymitet. Anonymitet innebär att respondenten deltar anonymt, något som inte var möjligt att utlova för dessa intervjuer eftersom flera personer på de aktuella kvinnojourerna, liksom jag som intervjuare, redan hade kunskap om vem som deltog. Däremot kunde konfidentialitet utlovas eftersom de personliga uppgifterna inte förs vidare till andra parter och inte används explicit i uppsatsen. Emellertid förtydligades exakt vad som utlovades i och med ”anonymitet” med en förklaring som speglade det som traditionellt utlovas för konfidentialitet. På grund av denna förklaring bedöms begreppsfelet inte ha påverkat uppsatsen eller intervjudeltagare ur en etisk aspekt.⁴⁷

---

⁴⁴ Trost, *Kvalitativa intervjuer*. s. 66

⁴⁵ Trost, *Kvalitativa intervjuer* s. 66

⁴⁶ Trost, *Kvalitativa intervjuer*. s. 61

⁴⁷ Ekengren & Hinnfors, *Uppsatshandbok* s. 115

1.4.8 Statistik

Ett brett urval av källor till statistik har tillämpats för en kompletterande och nyanserad bild av våldet, särskilt eftersom brottstypen beräknas ha ett mycket stort mörkertal. Officiell kriminalstatistik har kompletterats med självrapportsundersökningar (NTU) från Brå. Dessa ger en stärkande helhetsbild av läget då de dels har olika insamlingsmetoder men också varierande urvalsgrupper. Båda hittills nämnda är statligt drivna och har därför kompletterats ytterligare med statistik från ideella källor, Brottsofferjouren (Boj) samt ideella kvinnojourer via Unizon och Roks. Den officiella kriminalstatistik som behandlas i uppsatsen har tolkats utifrån Excelfiler tillhandahållet av Brå. Egen tabell över kriminalstatistiken har följaktligen skapats utifrån de uträkningar som gjorts för lättare överskådlighet.

1.4.9 Material

Främst svenska källor och svensk forskning har samlats in och behandlats i uppsatsen. Nedslag i nordiska källor har gjorts, i huvudsak Per Isdals litteratur ”Meningen med våld”, särskilt rörande fördjupningar i verksamma åtgärder och kunskap om förövare och utsatta. De utredningar som till stor del utgör rådande forskningsläge i förhållande till frågeställningar är utförda på statligt uppdrag, varför det är viktigt med oberoende kompletterande material och källor. Information har därför samlats in från oberoende människorättskommittéer så som sådana inom FN och Europarådet som har utgjort komplement i utvärderandet av Sveriges förebyggande åtgärder och dess effekter. Samtidigt är det viktigt att vara medveten om att människorättsrapporter har ett annorlunda forskningsvärde än de statliga utredningar som bedrivits nationellt.

Nationellt Centrum för kvinnofrid (NCK) har använts som källa genomgående i uppsatsen, främst för nationell fakta. De bedöms vara en trovärdig källa i egenskap av Sveriges enda expertcentrum för kvinnofrid. Vid bedömning av material från NCK, måste en komma ihåg att NCK arbetar på uppdrag för regeringen och riskerar därmed en subjektivitet i information som förmedlas, men utgör emellertid även databas för oberoende högre forskning i området.

De metodologiska källor som använts har bedömts vara av god kvalitet då de använts brett i många forskningssammanhang och på olika forskningsnivåer. Skapandet av intervjuerna, dess genomförande samt analys har genomförts med Trosts bok ”Kvalitativa Intervjuer”⁴⁸ samt ”Frågor fält och filter”⁴⁹ av Roxell och Tiby som genomgående guide. Genomgående i uppsatsen har även Ekengren & Hinnfors ”Uppsatshandboken”⁵⁰ väglett.

Fördjupande kunskap om analys och tolkning av statistik och källor har hämtats från de kriminologiskt inriktade ”Introduktion till Kriminologi”⁵¹ och ”Den svenska ungdomsbrottsligheten”.⁵²

1.5 Teoretisk utgångspunkt

Uppsatsen utgår från ett könsmaktsperspektiv. Könsmaktsordningen är en teoretisk förklaringsmodell till det omfattande våld kvinnor utsätts för av män, och grundar sig i det historiskt ojämlika förhållandet mellan män och kvinnor som systematiskt genomsyrar samhällets privata och offentliga delar.⁵³ Teorin ämnar vara applicerbar på en strukturell nivå samtidigt som uppsatsen lämnar öppet för fler teoretiska förklaringsmodeller till våldsutövandet på en mer individbaserad nivå. Uppsatsen letar genom intervjustudierna för att söka andra teoretiska förklaringsmodeller.

FN stödjer den strukturella våldsteorin om våld mot kvinnor som en konsekvens av patriarkatet - det historiskt ojämlika förhållandet mellan män och kvinnor⁵⁴, en förklaringsmodell som även Europarådet speglar.⁵⁵ NCK fastslår också att våldet utövas som ett sätt att upprätthålla makten män strukturellt har över kvinnor.⁵⁶ Per Isdal, specialist, utgår vidare i ”Meningen med våld” från att våld utövas i relation till makt och anger att våld kan förstås som en funktionell handling som upprätthåller och förstärker redan etablerade maktsystem, så som mäns makt i

---

⁴⁸ Trost, *Kvalitativa intervjuer*

⁴⁹ Roxell, Lena & Tiby, Eva: *Frågor, fält och filter: Kriminologisk metodbok*. Studentlitteratur, 2006

⁵⁰ Ekengren & Hinnfors, *Uppsatshandbok*

⁵¹ Sarnecki, Jerzy: *Introduktion till kriminologi*, vol. 1. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2014

⁵² Estrada, Felipe & Flyghed, Janne: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2013.

⁵³ SKL, *En kunskapsöversikt: Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. SKL, 2006. s 20

⁵⁴ Declaration on the Elimination of Violence against Women, A/RES/48/104, 1993. *UN General Assembly*, 85th plenary meeting, 20th December 1993

⁵⁵ Istanbulkonventionen

⁵⁶ NCK, u.å. *Föröväre*.

patriarkatet.⁵⁷ WHO förklarar också mäns våld mot kvinnor på en strukturell nivå som en konsekvens av kvinnans underordnade ställning i samhället till följd av ideologier och föreställningar om mäns överlägsenhet.⁵⁸ För att förebygga våldet och få männen som uppsatsen behandlar att sluta slå, är det utifrån denna teori viktigt att komma åt ojämställdhet i samhället.

Könsmaktsordningen menar att våldet inte kan förpassas till specifika grupper av män så som personer med psykisk ohälsa eller missbruksproblematik.⁵⁹ Sådana förpassande föreställningar kan betraktas som stereotypa i relation till forskning som tvärtemot visat att män oberoende av bakgrunder, klasstillhörighet, ekonomisk ställning, kultur, yrkestillhörighet och ålder utövar våld mot närstående kvinnor.⁶⁰ Att förpassa våldet mot kvinnor till avvikande grupper i samhället kan vara direkt skadligt för det förebyggande arbetet eftersom män som slår kvinnor sällan identifierar sig med de stereotypa föreställningarna om ”kvinnomisshandlaren” och därför kan ha svårt att söka vård.⁶¹

Det finns emellertid ett flertal alternativa förklaringsmodeller och våldsteorier både ur individualistiska, psykologiska och sociologiska perspektiv. Individnivåer utgår från de specifika egenskaper och egna problem som våldsutövande män har, så som alkohol-och drogproblematik, psykisk ohälsa, kriminalitet, diagnoser så som psykopati och egen våldsutsatthet som förklaringar till våldsutövandet.⁶² På kulturell nivå kopplas våldsutövandet till kulturella normer och värderingar, så som hedersrelaterade föreställningar och förståelseramar medan strukturella förklaringsmodeller till våldet kopplar våldsutövandet till samhällsorganet, där strukturer i samhället skapar våldsutövande genom exempelvis variation i könsnormer.⁶³ Könsmaktsordningen har emellertid valts som teoretiskt ramverk på grund av att uppsatsen ämnar behandla våldet på en strukturell nivå.

---

⁵⁷ Isdal: *Meningen med våld*, s. 1

⁵⁸ WHO, *Preventing intimate partner and sexual violence against women*, s 31

⁵⁹ SKL, *En kunskapsöversikt*. s 20

⁶⁰ Jonsson, Rickard & Gottzén, Lucas: *Andra män: Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Gleerups Utbildning, 2012.

⁶¹ Jonsson & Gottzén: *Andra män*

⁶² SKL, *En kunskapsöversikt*. s 20

⁶³ SKL, *En kunskapsöversikt*. s 20

1.6 Disposition

Kapitel 2-6 orienterar läsare i en nationell kunskapsöversikt av området. Kapitel 2 inleder med kunskap om våldsutövare, utsatta och berörda barn samt konsekvenser av våldet på individ- och samhällsnivå som en motivering till varför det är viktigt att förebygga våldet. Vidare ägnas kapitel 3 åt rådande läge för nationellt relevant juridik på internationell, regional och nationell nivå. Kapitlet ämnar agera som en kompass för att läsare lättare skall kunna orientera sig i befintlig och gällande lagstöd och människorättsdokument mot våldet. Traktatsbaserade kommittéer utvärderar även i viss mån Sverige. Därefter presenteras nationell statistik i kapitel 4 för att skapa en bild av våldets struktur och omfattning. Statistiken följs av kapitel 5 med en översiktlig presentation av statliga insatser med preventivt fokus, som är ägnade åt att arbeta emot våldet. Därefter följer kapitel 6 med information om ideella kvinnojourers verksamheter och roll i arbetet mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Kapitel 5 och 6 utgör en viss förståelse och kunskapsgrund till intervjuresultat som presenteras under kapitel 7.

2. ”Meningen med våld”- om att förstå våldet

”Först när vi förstår oss på våldet, blir det möjligt att förhindra det, och först när vi inser våldets verkningar, får vi kraft och styrka att bekämpa det.”⁶⁴

-Isdal

2.1 Våldsutövare

Forskning visar att män som utövar våld mot närstående kvinnor finns överallt i samhället oberoende av yrke, klasstillhörighet, ekonomisk ställning, psykiskt hälsotillstånd, uppväxt och bakgrund.⁶⁵ Våldet syftar till att skada eller kränka den utsatte och fyller flertalet funktioner för den våldsutövande.⁶⁶ Exempel på sådana funktioner kan vara fysisk avspänning, känslomässig urladdning, ökad makt och kontroll, minskad vanmakt, känsla av att bemästra, hämnd och upplevd upprättelse,

---

⁶⁴ Isdal: *Meningen med våld*. s. 6

⁶⁵ Jonsson & Gottzén: *Andra män*

⁶⁶ Isdal: *Meningen med våld*. s 154

omvänd offerposition, omedelbar inre kontroll och konfliktupphävande.⁶⁷ Långsiktiga konsekvenser för den våldsutövande kan bland annat innefatta självförakt, skuld, skam, förlust, fördömande, straff, stigmatisering, isolering och otrygghet.⁶⁸ Samtidigt kan våldsutövandet medföra upplevda positiva långtidseffekter för utövaren, som också kan orsaka fortsatt, upprepat våldsutövande. Sådana långtidseffekter kan vara upplevd makt, status, respekt, förmåner och fördelar till följd av våldet.⁶⁹ Så kallat tabubelagt våld, det våld som exempelvis utövas mot kvinnor och barn, ger mer långsiktigt negativa konsekvenser för våldsutövaren än sådant våld som inte är tabubelagt, exempelvis gängvåld och huliganslagsmål.⁷⁰

En vanlig missuppfattning är att män som misshandlar en närstående kvinna inte kan kontrollera sin aggressivitet. Tvärtom visar forskning att mannen sällan slår i okontrollerat vredesmod. Mannen väljer ut tillfälle (det sker när de är ensamma och utan vittnen), vem han ska slå (inte kollegor eller vänner), tidpunkt för våldsutövandet samt graden av våld (om män som misshandlar närstående slog okontrollerat skulle många fler kvinnor dö varje år).⁷¹

2.2 Våldsutsatta

FN:s deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor framhåller att kvinnor från alla samhällsklasser, kulturer och ekonomisk ställning faller offer för mäns våld i nära relationer.⁷² WHO och Världsbanken har fastslagit att mäns våld mot kvinnor i nära relationer utgör en av de stora globala hälsofarorna för kvinnor med följder så som död, posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), depression, ökad suicidrisk, ökad risk att hamna i missbruk, att drabbas av kronisk smärta, fibromyalgi och mag- och tarmsjukdomar.⁷³ Till följd av den obalans av stresshormoner som PTSD orsakar löper kvinnor som utsätts för våld i nära relationer ökad risk att drabbas av autoimmuna sjukdomar som exempelvis reumatisk artrit, psoriasis, insulinberoende diabetes och sköldkörtelinflammation.⁷⁴ Andra långsiktiga hälsorisker innefattar

---

⁶⁷ Isdal: *Meningen med våld*. s 154-159

⁶⁸ Isdal: *Meningen med våld*. s 160

⁶⁹ Isdal: *Meningen med våld*. s 160

⁷⁰ Isdal: *Meningen med våld*. s 160

⁷¹ Roks, 2007. *Det är bara att lämna honom: och andra missuppfattningar om mäns våld mot kvinnor*. Eko Reklam, s 9.

⁷² Declaration on the Elimination of Violence against Women: A/RES/48/104, 1994. UN *General Assembly*, forty-eight session, February 1994. s. 2

⁷³ NCK, *Global folkhälsa*, u.å.

⁷⁴ WHO & London School of Hygiene and Tropical Medicine & South African Medical Research

inflammatoriska sjukdomar som hjärt-kärlsjukdomar, emfysem och i förlängningen även infektioner.⁷⁵ Utöver dessa ökade hälsorisker kan fysiskt våld orsaka fysiska skador så som benbrott, hjärnskakning, blödningar, skador på inre organ och tandskador.⁷⁶ Det sexuella våldet som många kvinnor blir utsatta för orsakar förutom eventuella fysiska skador, starka känslomässiga trauman och utgör ett omfattande hot mot kvinnors hälsa.⁷⁷ Psykisk ohälsa, försämrade självkänsla och isolering är vanliga konsekvenser av psykiskt våld, en våldstyp som i många fall styr den utsatte lika effektivt som fysiskt våld, och ibland mer.⁷⁸

En forskningsstudie från NCK visar att kvinnor som uppgivit att de utsatts för allvarligt våld i betydligt högre utsträckning också uppgav symtom på depression, riskbruk av alkohol, smärta i axlar och nacke, yrsel, huvudvärk och problem med magen.⁷⁹ Psykosociala konsekvenser av våldet visade sig bland annat i att det var flera gånger vanligare i studien att uppges självskadebeteende bland de som utsatts för allvarligt våld än de som inte utsatts.⁸⁰ PTSD följer ofta en allvarlig psykisk stressreaktion vid trauman och innebär ett allvarligt och långvarigt ångesttillstånd.⁸¹ Våldet har en hög traumapotential då kontrollen över en situation upplevs som mist och rädslan för ens liv är närvarande.⁸² Graden av våldet i sig är inte avgörande för huruvida händelsen traumatiserar den utsatte, utan det är hur pass hotad, skrämmd och prisgiven den utsatta upplevt sig som är avgörande.⁸³

Enligt forskning beräknas mäns våld mot kvinnor kosta Sverige tretton miljarder kronor per år, inklusive vårdkostnader, stöd och hjälp, försörjningskostnader, inkomstbortfall, rättsväsendet och drabbade barn. Ändå beräknas den siffran vara kraftigt underskattad av samma forskning.⁸⁴

Council: *Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Genève: WHO, 2013

⁷⁵ NCK, *Global folkhälsa*

⁷⁶ WHO, *Global and regional estimates of violence against women*,

⁷⁷ WHO, *Global and regional estimates of violence against women*,

⁷⁸ Isdal: *Meningen med våld*, s 48

⁷⁹ NCK, *Våld och hälsa*, s. 81

⁸⁰ NCK, u.å. *Medicinska och psykosociala konsekvenser av våld i nära relationer*

⁸¹ NCK, *Medicinska och psykosociala konsekvenser av våld i nära relationer*

⁸² Isdal: *Meningen med våld*, s. 138

⁸³ Isdal: *Meningen med våld*, s. 138

⁸⁴ SOU 2015/55. *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck: slutbetänkande* s 99

2.3 Barnet

Tidigare använde forskare i området ofta begreppet *barn som bevittnar våld* men för att lyfta dimensionen om att våldet är vardagliga inslag i barnets liv har begreppet successivt skiftat åt *barn som upplever våld*. Begreppsskillnaden skapar ett större fokus på barnperspektivet på våldet och gör barnet till ett subjekt i högre utsträckning.⁸⁵ Enligt forskning kan de konsekvenser som drabbar ett barn som upplever våld vara mer psykiskt skadliga än de fall barnet själv utsätts direkt för våldet.⁸⁶ I förhållande till andra trauman har studier visat att barn som upplever våld i högre utsträckning utvecklar PTSD.⁸⁷ Ett barn blir ofta ofrivillig observatör till våldet som mamma utsätts för, något som ofta medför känslor av medskyldighet.⁸⁸ Problematiska efterreaktioner hos barn som upplevt våld mot mamma innefattar därför vanligtvis både ångest, chock och skuld känslor.⁸⁹ Barn som upplever våld mot mamma av pappa, beskriver Isdal som en av de starkaste observatörsupplevelserna. Barnet tvingas bli vittne till att mamma, någon den tycker om och är beroende av, blir slagen av pappa - en annan person den tycker om och är beroende av.⁹⁰

I Sverige har barn som upplevt våld i hemmet ingen straffrättslig status som målsägande.⁹¹ Emellertid betraktas barn som upplevt våld i hemmet som brottsoffer och har rätt till skadestånd.⁹² Regeringen lämnade i november 2017 ett lagförslag som syftar till att barn som bevittnat våld i hemmet skall kunna ha en rättslig ställning som målsägande, och att det således ska kunna vara straffbart att låta barn bevittna våld.⁹³

---

⁸⁵ Överlien, Carolina: "Barn som upplever pappas våld mot mamma - vad säger forskningen?" *Nordisk socialt arbeid*, vol. 4, 2007

⁸⁶ NCK, u.å. *Barn som upplever våld*.

⁸⁷ NCK, *Barn som upplever våld*.

⁸⁸ Isdal: *Meningen med våld*. s. 145

⁸⁹ Isdal: *Meningen med våld*. s. 144

⁹⁰ Isdal: *Meningen med våld*. s. 146

⁹¹ Brottsofferjouren, u.å. *Barn som upplever våld*

⁹² Brottsofferjouren, *Barn som upplever våld*

⁹³ Löfven, Stefan, 2017: *Ska bli straffbart att låta barn bevittna våld. I: Svenska Dagbladet, 10 nov, 2017-11-23*

3. Lagstiftning

3.1 Mänskliga rättigheter

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna anger att var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.⁹⁴ Den fastslår dessutom att samtliga rättigheter i deklARATIONEN skall gälla alla personer utan åtskillnad på grund av exempelvis kön.⁹⁵ Trots att deklARATIONEN inte är juridiskt bindande på samma sätt som konventioner, utgör den del av folkrätten och sålunda politiska förpliktelser för Sverige.⁹⁶

Resolutionen Agenda 2030 som antogs på ett toppmöte i FN år 2015, kräver i sitt femte huvudmål att jämställdhet skall ha uppnåtts innan 2030, liksom kvinnors och flickors egenmakt.⁹⁷ Delmål 5.2 uttrycker explicit att alla former av våld mot kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet skall bekämpas.⁹⁸

3.2 Internationellt

CEDAW

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) ratificerades av Sverige år 1980.⁹⁹ Konventionen förbjuder all diskriminering av kvinnor och fastställer medlemsstaternas ansvar att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa en full utveckling för kvinnor samt möjlighet till åtnjutande av mänskliga fri- och rättigheter jämställt med män.¹⁰⁰ Konventionen har emellertid kritiserats starkt eftersom våld mot kvinnor inte uttryckligen tas upp i den.¹⁰¹ Kommittén för övervakning av medlemsstaters efterlevnad av konventionen meddelade emellertid år 1989 att könsrelaterat våld skall betraktas som innefattad i konventionen.¹⁰²

---

⁹⁴ UDHR 1948. UN

⁹⁵ UDHR

⁹⁶ Mänskliga rättigheter, u.å. *De mänskliga rättigheterna*

⁹⁷ Regeringskansliet: *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Bilaga 3 till regeringsbeslut 2016-04-07 (Fi2016/01355/SFÖ). s.12

⁹⁸ Regeringskansliet: *Att förändra vår värld*. s 17,

⁹⁹ Mänskliga rättigheter, u.å. *Konventionen om avskaffande av diskriminering av kvinnor*.

¹⁰⁰ Lockwood, B. Bert: *Women's Rights: A Human Rights Quarterly Reader*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 2006. s. 67

¹⁰¹ Lockwood: *Women's Rights*, s. 67

¹⁰² Lockwood: *Women's Rights*, s. 67

I sin artikel 5 anges att medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att ändra sociala och kulturella beteendemönster för att avskaffa fördomar som grundar sig på föreställningen om kvinnors underlägsenhet och på könsstereotypa roller.¹⁰³

I Kommitténs senaste rekommendationer från 2016 lovordas Sverige för sina ansträngningar gällande att bekämpa könsrelaterat våld mot kvinnor. Särskilt planen att inrätta en ny nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor framhålls som ett mycket positivt steg.¹⁰⁴ Samtidigt uttryckte Kommittén en djup oro över att våldet mot kvinnor var fortsatt högt i Sverige och att konkreta resultat saknades trots alla åtgärder som dittills vidtagits.¹⁰⁵

Kommittén uttryckte djup oro över att tillgång till och kvaliteten på stöd och hjälp varierar mellan kommuner. Variationen gäller exempelvis tillgång till skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor, där tillgången varierar beroende på kommun men också beroende på kvinnans livssituation.¹⁰⁶

FN:s deklaration om avskaffandet av allt våld mot kvinnor

Som en reaktion på att våld inte uttryckligen behandlas i CEDAW bestämdes vid Kvinnokommissionens möte år 1991 att våld mot kvinnor mer noggrant behövde dryftas. Deklarationen speglar könsmaktsordningen i sin förklaringsmodell till våldet genom att fastställa att det historiskt ojämlika maktförhållandet mellan män och kvinnor har lett till mäns diskriminering och härskande över kvinnor och till att hindra kvinnors framsteg.¹⁰⁷ Mäns våld mot kvinnor erkänns av deklarationen som en avgörande bakomliggande social mekanism till att kvinnor tvingas in i en underordnad ställning i förhållande till män.¹⁰⁸ Deklarationen uppmanar medlemsstater att fördöma våld mot kvinnor och att inte hänvisa till tradition, religion eller seder för att undkomma ansvar.¹⁰⁹

Deklarationen definierar tre icke-uteslutande kategorier av våld mot kvinnor där våld som begås i hemmet är en av dem. Våld i hemmet inkluderar fysiskt, sexuellt och psykiskt våld som förekommer i nära relationer och innefattar misshandel,

---

¹⁰³ CEDAW 1979, UN

¹⁰⁴ CEDAW/C/SWE/CO/8-9. s. 7

¹⁰⁵ CEDAW/C/SWE/CO/8-9. s. 7

¹⁰⁶ CEDAW/C/SWE/CO/8-9. s. 7 se vidare 2.4.7 *Särskilt utsatta kvinnor*

¹⁰⁷ Declaration on the Elimination of Violence against Women, A/RES/48/104, s. 2

¹⁰⁸ A/RES/48/104s. 2

¹⁰⁹ Brottsoffermyndigheten, *Deklarationen om avskaffande av allt våld mot kvinnor*

sexuella övergrepp, våldtäkt, incest, ekonomisk kontroll, kvinnlig könsstympning och andra utövande med, för kvinnan, skadlig effekt.¹¹⁰

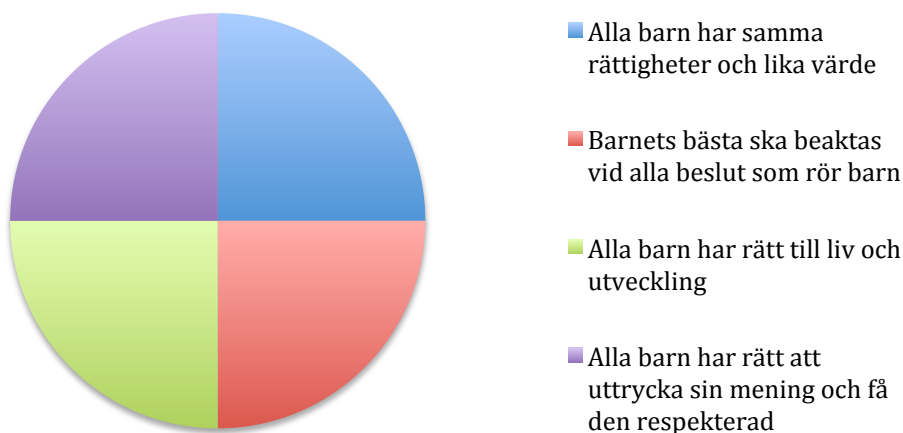
Med ett förebyggande fokus uppmanar deklARATIONEN medlemsstater att utveckla och förstärka ett våldsförebyggande förhållningssätt i samhället, särskilt inom skolväsendet och utbildning. Ett sådant förhållningssätt utmanar sociala och kulturellt fördomsfulla och stereotypa föreställningar om män och kvinnor som över- /och underordnade, som i sin tur har inverkan på traditioner och sedvanor.¹¹¹

Barnkonventionen

FN:s Barnkonvention ratificerades av Sverige år 1999.¹¹²

Konventionen är uppbyggd på fyra grundprinciper som alltid bör beaktas när det kommer till frågor som rör barn¹¹³:

Fyra grundprinciper

Konventionen definierar barn som varje människa under 18 år och fastslår att barnet skall skyddas mot alla former av fysiskt och psykiskt våld, skada, övergrepp, vanvård, försumlig behandling, misshandel och utnyttjande, även innefattandes sexuella övergrepp.¹¹⁴ I den senaste rapporten från Barnrättskommittén till Sverige belyses att

¹¹⁰ A/RES/48/104s. 3

¹¹¹ A/RES/48/104s. 5

¹¹² Unicef, u.å. *Hur många länder har skrivit under barnkonventionen?*

¹¹³ Unicef: *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Unicef, 2016. Art. 19. s. 21

¹¹⁴ Unicef: *Barnkonventionen*, Art. 19, s 21

våld i hemmet kan ha stora konsekvenser och lidande för barn även i de fall det rör sig om icke fysiskt våld riktat mot barnet själv.¹¹⁵ Unicef i Sverige kämpar därför för att *upplevandet* av våld i hemmet även skall innefattas i konventionsdefinitionen av våld mot barn.¹¹⁶

3.3 Regionalt

Istanbulkonventionen

Europarådets Konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor (s.k. Istanbulkonventionen) ratificerades av Sverige år 2014.¹¹⁷ Konventionen syftar till att skydda kvinnor mot alla former av våld och att förebygga, stärka lagföringen av, samt avskaffa våld mot kvinnor och våld i hemmet.¹¹⁸ Konventionen erkänner att våld i hemmet drabbar kvinnor oproportionerligt varvid medlemsstater uppmanas ägna särskild uppmärksamhet åt det könsrelaterade våld som drabbar kvinnor.¹¹⁹ Konventionen speglar könsmaktsordningens grunder genom att beskriva mäns våld mot kvinnor som ett uttryck för historiskt ojämlika maktförhållanden mellan män och kvinnor samt att våldet mot kvinnor är könsrelaterat på strukturell nivå.¹²⁰

För ett effektivt resultat av arbetet med konventionen uppmantras män och killar till att aktivt ta ställning emot, stoppa och ta ansvar (för) våldet.¹²¹ Ett sätt att aktivt involvera pojkar och män är enligt konventionen genom undervisning om våld, och den föreslår att sådan utbildning bör ingå i läroplanen på utbildningsystemets alla nivåer.¹²²

---

¹¹⁵ Unicef, 2017. *Våld mot barn: Inget barn ska behöva utsättas för våld.*

¹¹⁶ Unicef, 2017. *Våld mot barn: Inget barn ska behöva utsättas för våld.*

¹¹⁷ Unizon, 2016. *Istanbulkonventionen*

¹¹⁸ Istanbulkonventionen, art. 1

¹¹⁹ Sveriges Riksdag, u.å. *EU:s tillträde till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen): Fakta-PM om EU-förslag 2015/16: FPM68*

¹²⁰ Istanbulkonventionen

¹²¹ Istanbulkonventionen, art 4.

¹²² Istanbulkonventionen, art. 14

3.4 Nationellt

Grov kvinnofridskränkning

År 1998 tillkom kvinnofridskränkning som ett brott i brottsbalken och är unik då den innefattar flera enskilda brott, som var för sig utgör straffbara handlingar, men som tillsammans kan komma att utgöra ett *grovt* brott.¹²³ För att gärningar skall bedömas som grov kvinnofridskränkning krävs det att de, i form av vålds- frids- eller sexualbrott, begåtts av en man mot en kvinna i en nära relation under upprepade former och utgör kränkningar av kvinnans integritet och är ägnade åt att allvarligt skada hennes självkänsla.¹²⁴ Tidigare omfattades bland annat misshandel, olaga tvång och hot, sexuellt och annat ofredande samt sexuellt utnyttjande i rubriceringen men år 2013 ändrades lagen till att även omfatta överträdelse av kontaktförbud samt skadegörelsebrott, för att underlätta åtal.¹²⁵

Socialtjänstlagen

Tack vare Kvinnovåldskommissionens betänkande Kvinnofrid (SOU 1995:60) och Kvinnofridspropositionen (prop. 1997/98:55) tillkom en viktig paragraf i Socialtjänstlagen som explicit tar upp Socialnämndens ansvar i att bistå våldsutsatta kvinnor.¹²⁶ I Socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap. II § fastställs Socialnämndens uppgift att särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.¹²⁷ Innebörden av paragrafen är att Socialtjänsten ska se till att den våldsutsatta får det stöd och hjälp som behövs.¹²⁸ Konkret innebär det exempelvis att Socialtjänsten skall kunna erbjuda utsatta en plats på skyddade boenden. Kritik riktas emellertid mot socialtjänstlagen för att brista i skyddet för kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, då den utgår från ett familjeorienterat perspektiv.¹²⁹ Ett sådant perspektiv är inte tillämpligt för de som utsätts för hedersvåld eftersom våldet ofta begås kollektivt av en hel familj eller släkt.

---

¹²³ NCK, u.å. *Grov kvinnofridskränkning*.

¹²⁴ NCK, *Grov kvinnofridskränkning*.

¹²⁵ NCK, *Grov kvinnofridskränkning*.

¹²⁶ SOU 1995:60

¹²⁷ SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Riksdagen. 5 kap, II §

¹²⁸ NCK, u.å. *Vad säger lagen?*

¹²⁹ Ghadimi, Mariet, Agenda, 2017. SVT play 1. 12.11.2017 kl. 21.15

Hälso-och sjukvårdslagen

Våld i nära relationer omfattas av de generella regler som gäller för hälso-och sjukvårdslagen (SFS 2017:30), så som att lagen skall verka för en god hälsa hos hela befolkningen samt förebygga ohälsa.¹³⁰ År 2014 gav Socialstyrelsen ut allmänna råd om våld i nära relationer samt bindande föreskrifter (SOSFS 2014:4). Råden syftar till att höja kunskap om våld i nära relationer inom alla relevanta verksamheter, så som socialtjänst och hälso-och sjukvård.¹³¹

4. Statistik

4.1 Officiell kriminalstatistik

Män utsätts för misshandelsbrott i högre utsträckning än kvinnor och år 2016 utgjorde manliga offer 55 % och kvinnor 45 % av totalt anmälda misshandelsfall mot personer 18 år eller äldre.¹³² Antalet anmälda misshandelsbrott mot kvinna 18 år eller äldre uppgick år 2016 till 29 047 brott varav majoriteten, 63 %, uppgavs ha skett inomhus av en för brottsoffret bekant gärningsperson.¹³³ 36 % av alla anmälda misshandelsfall mot kvinna 18 år eller äldre under 2016 uppges ha begåtts av en gärningsperson i nära relation till offret medan samma kategori för män låg på 6 %.¹³⁴ Antalet anmälda misshandelsbrott år 2016 mot man 18 år eller äldre var totalt 35 799, varav 22 % ska ha skett inomhus av en för brottsoffret bekant gärningsperson.¹³⁵ *Obekant med offret* utgjorde den största andelen anmälda misshandelsbrott mot män, med en procentandel på 60 %, varav en stor majoritet skedde utomhus.¹³⁶

---

¹³⁰SFS 2016: 1298. *Hälso-och sjukvårdslagen*. Stockholm: Riksdagen

¹³¹ SOSFS 2014:4. *Nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen

¹³² Brå: *Kriminalstatistik: 2016, anmälda brott, slutlig statistik*. Stockholm: Brå, 2017. s 13

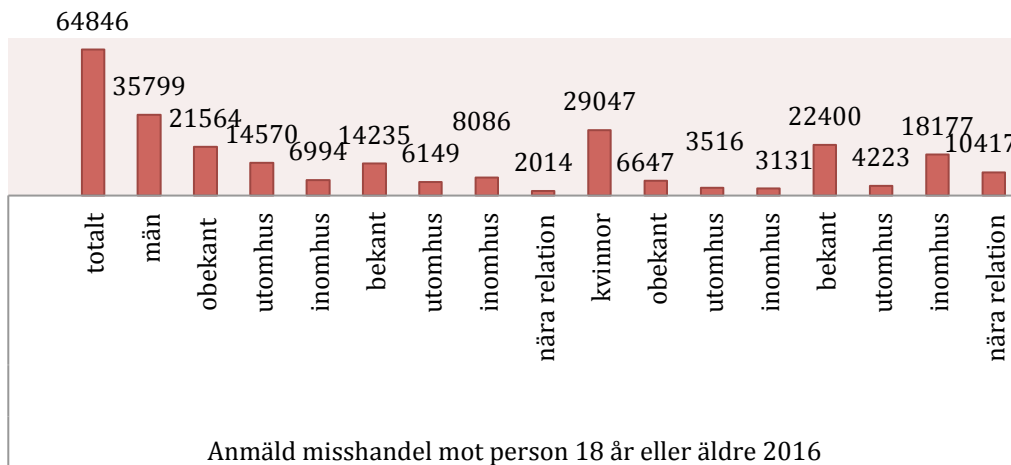
¹³³ Brå: *Kriminalstatistik: anmälda brott, slutlig statistik*. s. 13

¹³⁴ Brå: *Kriminalstatistik: anmälda brott*

¹³⁵ Brå: *Anmälda brott 2016*, Excelfil

¹³⁶ Brå: *Anmälda brott 2016*

Anmäld misshandel mot män resp. kvinnor 18 år eller äldre

Mönster som blir synliga vid tolkning av statistiken är att misshandelsbrott mot kvinnor 18 år eller äldre främst begicks av en för kvinnan bekant gärningsperson, inomhus och/eller i nära relation. För män har det främst begåtts av en, för offer, obekant gärningsperson och utomhus.

Under 2016 anmäldes 379 fall av grov fridskränkning mot män och kvinnor 18 år eller äldre i Sverige, av vilka 65 % var mot kvinna.¹³⁷ 1 886 fall av grov kvinnofridskränkning anmäldes samma år.¹³⁸

Av totala *handlagda brottsmisstankar* 2016 om misshandel mot kvinna 18 år eller äldre där gärningsperson var i nära relation med offer, utgjorde män 97 % av misstänkta gärningspersoner.¹³⁹ År 2016 anmäldes 6 700 fall av våldtäkt mot vuxna varav 96 % av offren var kvinnor och omkring 98 % av gärningsperson var män.¹⁴⁰

Kvinnor 15 år och äldre dominerar bland offer för dödligt våld inom familjen, och i genomsnitt 13-17 kvinnor dödas per år av en man som de har eller har haft en nära relation till.¹⁴¹ År 2016 utgjorde män 80 % av misstänkta gärningspersoner för mord, dråp samt misshandel med dödlig utgång mot kvinna 18 år eller äldre.¹⁴² Det dödliga våldet föregås ofta av tidigare våldsupprepningar och sker oftast i

¹³⁷ Brå: *Anmälda brott 2016*

¹³⁸ Brå: *Anmälda brott 2016*

¹³⁹ Brå: *Handlagda brottsmisstankar 2016*, Excelfil

¹⁴⁰ NCK, u.å. *Kriminalstatistik och våldsutsatthet*.

¹⁴¹ Brå: *Dödligt våld: Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*. Stockholm: Brå, 2012. s. 45

¹⁴² Brå: *Handlagda brottsmisstankar 2016*, Excelfil

bostadsmiljö utan utomstående vittnen.¹⁴³ Mer än hälften av det dödliga våldet förekommer i samband med separation och begås oftare än vid annat dödligt våld av en man med en stabil tillvaro och som i mindre utsträckning är arbetslös vid tillfället för brottet än män som begår annat dödligt våld.¹⁴⁴ Trots att det dödliga våldet ofta föregås av flera polisanmälningar om våld är hälften av förövarna av det dödliga våldet inte tidigare dömda.¹⁴⁵

4.2 Enkätstudier och självrapportsundersökningar

Brås Nationella trygghetsundersökning (NTU) från år 2015 återspeglar variationen i utsatthet mellan män och kvinnor. Andelen män som blivit utsatta för misshandel av en helt okänd person uppgick till 66 % respektive 18 % för kvinnor, medan andelen kvinnor som blivit utsatta för misshandel av en närstående uppgick till 45 % respektive 10 % för männen.¹⁴⁶ När det kom till brottsplats för misshandeln utgjorde 62 % av totala antalet rapporterade händelser för utsatta män en allmän brottsplats, respektive 18 % för utsatta kvinnor. När det däremot kom till bostad som brottsplats utgjordes det av 51 % av misshandel mot kvinnor respektive 13 % av de mot män.¹⁴⁷

I 2016 års NTU uppgavs att endast omkring 25 % av alla brott mot enskild person ska ha anmälts till polisen vilket innebär att de flesta brott alltså inte kommer till polisens och därmed officiella kriminalstatistikens kännedom. Mörkertalet var särskilt utbrett för vissa brottstyper, däribland våld mot närstående.¹⁴⁸ Män var generellt sett mer benägna att anmäla brott mot enskild person till polisen. Detta förklaras till stor del av att utsattheten mellan män och kvinnor skiljer sig åt, särskilt när det kommer till relation till gärningsperson.¹⁴⁹ Brå framhåller i detta sammanhang vikten av att synliggöra kvinnors utsatthet för misshandel som sannolikt underskattad. Detta beror på att det är vanligare att kvinnor utsätts för misshandel vid upprepade tillfällen av en närstående, vilket är en typ av utsatthet som är särskilt svår att fånga upp i undersökningarna och därför bär på ett stort mörkertal.¹⁵⁰

---

¹⁴³ Brå: *Dödligt våld*. S. 45

¹⁴⁴ NCK, u.å. *Dödligt våld*.

¹⁴⁵ NCK, *Dödligt våld*.

¹⁴⁶ Brå, 2017. *Våld i nära relationer*

¹⁴⁷ Brå, *Våld i nära relationer*

¹⁴⁸ Brå: *Nationella trygghetsundersökningen 2016: om utsatthet, otrygghet och förtroende. Rapport 2017:1*. Stockholm: Brå, 2017

¹⁴⁹ Brå: *Nationella trygghetsundersökningen*. s 36

¹⁵⁰ Brå: *Nationella trygghetsundersökningen* s 41

4.3 Unizon och Roks

Unizon hade 45 000 stödkontakter under år 2016, varav de vanligaste orsakerna för stödsökande var fysiskt och/eller psykiskt våld, hot, förföljelse och frågor om vårdad, umgänge och boende.¹⁵¹ Hedersrelaterat våld och förtryck lyfts som ett stort problem, där 6 % av kvinnojourerna uppskattade att *nästan alla* stödsökande var utsatta för det och 25 % uppskattade att *hälften* av de stödsökande var utsatta för det.¹⁵² Totalt bodde 1 146 kvinnor, 1 413 barn och 19 män på ett av Unizons skyddade boenden år 2016. Samtidigt tvingades 70 % av stödsökande nekas boendeplats på grund av platsbrist, en stor ökning i jämförelse med 2011 då 55 % nekades.¹⁵³ Av antal stödsökande under 2016 utgjorde 95 % kvinnor, 5 % män och 0,003 % okänt kön (17 personer) samt 2 personer som angav att de var transpersoner eller icke binära.¹⁵⁴

Under 2016 gav Roks (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige) stöd till kvinnor och barn i 97 695 fall.¹⁵⁵ Samtidigt bodde 729 kvinnor på ett av Roks skyddade boenden, liksom 739 barn, medan 55 % av stödsökande tvingades nekas på grund av platsbrist.¹⁵⁶ En stor majoritet av de stödsökande till Roks var främst utsatta för våld av en manlig partner eller expartner, följt av utsatthet för hedersrelaterat våld.¹⁵⁷

4.4 Brottsofferjourernas Riksförbund (BOJ)

Under 2016 utgjorde kvinnor 63 % av stödsökande.¹⁵⁸ Kvinnor utgjorde en stor majoritet av de personer som sökte stöd efter (kvinno-)fridskränkning, sexualbrott och överträdelse av kontaktförbud.¹⁵⁹ I ljuset av de organisationer och jourer som särskilt arbetar med utsatta kvinnor är det, enligt BOJ själva, anmärkningsvärt att kvinnor är i majoritet även hos dem.¹⁶⁰ Under 2016 utgjorde 3 569 fall kvinnor som utsatts för

---

¹⁵¹ Unizon, 2017. *Unizonjourernas statistik för 2016*.

¹⁵² Unizon, 2017. *Unizonjourernas statistik för 2016*.

¹⁵³ Unizon, 2017. *Unizonjourernas statistik för 2016*.

¹⁵⁴ Unizon: *Verksamhetsberättelse 2016*. Stockholm: Unizon, 2017. s 5

¹⁵⁵ Roks: *Verksamhetsberättelse 2016*. Stockholm: Roks, 2017. s 4

¹⁵⁶ Roks: *Verksamhetsberättelse*, s. 4

¹⁵⁷ Roks: *Verksamhetsberättelse*. s 4

¹⁵⁸ Brottsofferjouren: *Statistik verksamhetsåret 2016*. Brottsofferjouren, 2017. s 8

¹⁵⁹ Brottsofferjouren: *Statistik verksamhetsåret 2016*. s 8

¹⁶⁰ Brottsofferjouren: *Statistik verksamhetsåret 2016*. s 8

våld i nära relation. För män utgjorde den brottstypen 681 fall.¹⁶¹ BOJ framhåller att kvinnor är dramatiskt överrepresenterade i fall med våld i nära relationer, då 84 % av hjälpsökande med markeringen *nära relation* utgjordes av kvinnor.¹⁶²

4.5 Mörkertal och förklaring av statistik

Kriminalstatistik är den officiella brottsstatistiken.¹⁶³ För att ett brott skall ingå i kriminalstatistiken krävs det enligt Coleman & Moynihans (1996) schema att brottet *upptäcks, anmäls, polisiärt registreras samt polisiärt klassificeras*.¹⁶⁴ För att ett brott skall omfattas krävs att någon identifierar det upptäckta som ett brott, och vidare väljer att anmäla. Andel brott som anmäls till polisen beräknas dock vara en mindre andel av de totalt begångna brotten i samhället.¹⁶⁵ Enligt Brå är våld mot närstående en brottstyp som beräknas ha ett särskilt stort mörkertal och generellt sett en lägre anmälningsbenägenhet.¹⁶⁶ Kriminalstatistikens selektionsprocess gör att den verkliga brottsligheten inte ensamt kan förklaras av den, utan är i behov av kompletterande källor. I Sverige utgörs sådana alternativa källor i huvudsak av självrapportsundersökningar genom Statistiska Centralbyråns (SCB) ULF enkätstudier som tar reda på allmänhetens utsatthet och oro för brott, Brås undersökningar om skolungdomars självdeklarerade brottsutövning och utsatthet för brott samt Brås årligen genomförda Nationella Trygghetsundersökningar (NTU).¹⁶⁷ Dessa kompletterande källor kan synliggöra en stor del av den brottslighet som inte fångas av officiella kriminalstatistiken. Emellertid finns det en problematik med självrapportsundersökningar och enkätstudier likt de flesta statistikinsamlingsmetoder. Det handlar främst om urvalsfel, svarsbortfall som inte kan antas vara slumpmässiga, minnesproblem och under- och över rapportering.¹⁶⁸ Enligt kriminolog Felipe Estrada, antas främst mäns våld mot kvinnor i hemmet och sexualbrott bli underrapporterade även i sådana undersökningar.¹⁶⁹ Samtidigt deltar de

---

¹⁶¹ Brottsofferjouren: *Statistik verksamhetsåret 2016*. s 20

¹⁶² Brottsofferjouren: *Statistik verksamhetsåret 2016*. s. 21

¹⁶³ Estrada & Flyghed: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s. 27

¹⁶⁴ Estrada & Flyghed: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s. 28

¹⁶⁵ Estrada & Flyghed: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s. 28

¹⁶⁶ Brå: *Våld mot närstående: Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*. Stockholm: Brå, 2012 s. 252

¹⁶⁷ Estrada & Flyghed: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s. 28

¹⁶⁸ Estrada & Flyghed: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s. 29

¹⁶⁹ Estrada & Flyghed: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. s. 29

allra mest utsatta och brottsbelastade mer sällan i dessa intervjuer, så som hemlösa och missbrukare.¹⁷⁰

5. Översikt över statliga insatser

5.1 Kommunernas kvinnofridsarbete & socialtjänstens insatser

År 2007 fick Socialstyrelsen i uppdrag i regeringens handlingsplan (Skr. 2007/08:39) att effektivisera arbetet mot könsrelaterat våld och särskilt fokusera på att arbetet skulle bli mer samordnat, strukturerat och målinriktat.¹⁷¹ I handlingsplanen framhölls kritik mot att kunskapsnivå, tillgång på kunskap och information om mäns våld mot kvinnor varierat mellan kommuner, liksom stödet för utsatta kvinnor.¹⁷²

Forskning från år 2016 visade att stöd till våldsutsatta kvinnor fortfarande varierade inom olika kommuner.¹⁷³ Även kunskap om våld i nära relationer och däribland hedersrelaterat våld skiljer sig åt mellan olika kommuner, och generellt sett upplevs kunskapen vara för låg.¹⁷⁴ Forskning har även funnit att typ, omfattning och tillgång till stöd varierat mellan de olika kommunernas socialtjänst. Även möjlighet till skyddat boende och hjälp med fortsatt boende skiljer sig åt.¹⁷⁵

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har uttryckt att de vill se ett ökat fokus på förebyggande arbete med våldsutövare, något som kommunerna egentligen inte har någon skyldighet att göra.¹⁷⁶ I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd fastslås endast att Socialnämnden *bör* kunna erbjuda sådant stöd till våldsutövande personer för att förändra våldsbeteenden.¹⁷⁷ Ett flertal socialtjänster erbjuder emellertid insatser riktade till våldsutövare, exempelvis genom olika program så som Per Isdals utformade ”*Alternativ till våld*” (ATV). ”*Caring Dads*” är en annan insats,

---

¹⁷⁰ Brå: *Våld mot närstående* s. 252

¹⁷¹ NCK, u.å. *Kommunernas kvinnofridsarbete*.

¹⁷² NCK, *Kommunernas kvinnofridsarbete*.

¹⁷³ Ekström, Veronica: *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköping: Linköping Universitet, Filosofiska fakulteten, 2016

¹⁷⁴ Ghadimi, Mariet, Agenda, 2017.

¹⁷⁵ NCK: *Kommunernas kvinnofridsarbete*.

¹⁷⁶ NCK, *Kommunernas kvinnofridsarbete*.

¹⁷⁷ NCK, *Kommunernas kvinnofridsarbete*.

en modell som är utformad för pappor som utövat våld mot sitt barn och/eller barnets mamma.¹⁷⁸

I en kartläggning från Socialstyrelsen lyfts att majoriteten av kommunernas socialtjänster erbjuder stödsökande skyddat boende, i huvudsak dock inte kommunala boenden. De skyddade boenden som erbjuds går istället igenom ideella kvinnojourer som kommunerna samarbetar med.¹⁷⁹ Det är även vanligt att kommunal uppföljning av kvinnor som hänvisats till ideella kvinnojourer uteblivit.¹⁸⁰ Enligt en kartläggning av Socialstyrelsen från 2013 saknade nästan 50 % av kommunerna i Sverige egna skyddade boenden.¹⁸¹

5.2 Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)

NCK är Sveriges expertcentrum för kvinnofrid.¹⁸² De arbetar på uppdrag av regeringen med att höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor i primärpreventiva syften samt med att utveckla metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor.¹⁸³ En viktig verksamhet som bedrivs vid NCK är *Kvinnofridslinjen*, en stödtelefon som varje dygn besvarar mellan omkring nittio samtal från utsatta kvinnor, anhöriga och andra som behöver stöd och råd i området.¹⁸⁴

År 2016 lanserade NCK en webbkurs om våld i nära relationer, framtagen genom ett samarbete med Socialstyrelsen och länsstyrelserna som ett svar på den stora efterfrågan på utbildning om våld.¹⁸⁵ Målsättningen med webbkursen är att höja kompetensen för personal främst inom socialtjänst men är också relevant för yrkesverksamma inom vård, skola, omsorg och rättsväsendet.¹⁸⁶ Förhoppningen är att en förhöjd kompetens ska förbättra bemötandet av våldsutsatta och öka möjligheterna att upptäcka våldsutsatthet men också att förändra attityder mot våld i nära

---

¹⁷⁸ NCK, u.å. *Att arbeta med våldsutövare*

¹⁷⁹ Socialstyrelsen: *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*. Socialstyrelsen, 2013.

¹⁸⁰ NCK: *Socialtjänstens insatser*

¹⁸¹ NCK: *Socialtjänstens insatser*

¹⁸² NCK: *Verksamhetsberättelse 2016*. Uppsala: NCK, 2017

¹⁸³ NCK, u.å. *Det här är NCK*

¹⁸⁴ NCK: *Verksamhetsberättelse 2016*. Uppsala: NCK, 2017. s 16

¹⁸⁵ NCK: *Verksamhetsberättelse 2016*. s 12

¹⁸⁶ NCK: *Verksamhetsberättelse 2016*. s 12

relationer.¹⁸⁷ Vidare bedrivs forskning vid NCK, samt utbildningar främst för yrkesverksamma i samarbete med Uppsala Universitet.¹⁸⁸

5.3 Hälso-och sjukvården

NCK lyfter att hälso-och sjukvården har en unik möjlighet att förebygga våldsupprepningar, genom att förbättra sin upptäckt av våldsutsatta. Exempelvis menar de att frågor om våldsutsatthet måste integreras i det dagliga arbetet och bli rutin i de möten som hälso-och sjukvården har.¹⁸⁹ Enligt forskning löper den som utsatts för våld en ökad risk att drabbas av en rad psykiska och fysiska hälsosymtom och kommer därför ofta i kontakt med hälso-eller sjukvården på ett eller annat sätt.¹⁹⁰ Att behandla långvariga smärttillstånd, beroendesjukdomar eller exempelvis depression utan att fråga om våldsutsatthet är inte i enlighet med hälso-och sjukvårdslagen på ett tillräckligt tillfredsställande sätt, menar NCK.¹⁹¹ Genom ökad upptäckt av våldsutsatta kan sjukvård, lidandet för patienten samt samhällskostnader minska samtidigt som mer adekvat behandling och stöd kan vidtas för den utsatte.¹⁹² Exempelvis löper gravida kvinnor minst lika stor risk att drabbas av våld under sin graviditet som graviditetsdiabetes eller havandeskapsförgiftning, varför mödrahälsovården numer i stor utsträckning har integrerat rutiner om att fråga om våldsutsatthet.¹⁹³ Den våldsutsatta kan komma att söka stöd i olika instanser inom hälso-och sjukvården, allt från vårdcentral och akutmottagningar till specialiserade kliniker, varför det är nödvändigt att alla inom hälso-och sjukvården inklusive tandvården har god kunskap om våldet mot närstående samt om hur den kunskapen omvandlas i praktiken.¹⁹⁴ Att få frågor om våldsutsatthet och ett gott omhändertagande varierar dock beroende på vart i landet den utsatte söker hjälp, något som NCK benämner som ett ”geografiskt lotteri”, i tragisk mening.¹⁹⁵

---

¹⁸⁷ NCK: *Verksamhetsberättelse 2016*. s 12

¹⁸⁸ NCK: *Verksamhetsberättelse 2016*. s 24

¹⁸⁹ NCK: *Uppsalamodellen: Att möta våldsutsatta kvinnor inom hälso-och sjukvården*. Uppsala: NCK, 2017. s. 14

¹⁹⁰ NCK, *Våld och hälsa*

¹⁹¹ NCK: *Uppsalamodellen*. s. 14

¹⁹² NCK: *Uppsalamodellen*. s. 14

¹⁹³ NCK, u.å. *Hälso-och sjukvårdens ansvar*.

¹⁹⁴ NCK, u.å. *Hälso-och sjukvårdens ansvar*.

¹⁹⁵ NCK: *Uppsalamodellen*. s. 16

5.4 Hjälp för våldsutövande män

Tillgång på statlig hjälp för våldsutövande män varierar beroende på område i Sverige och kommun. Främst arbetar olika Kriscentrum, Mansmottagningar, Familjerådgivningar samt Familjefridsteam med hjälpsökande.¹⁹⁶ Rikskriscentrum är en riksorganisation som samlar många av de tillgängliga hjälpverksamheterna, både kommunala och fristående.¹⁹⁷ I Göteborgs kommun fanns exempelvis tidigare programmet "Utväg" som innefattade gruppsamtal för män som utövar våld i nära relationer, med syftet att medvetandegöra ansvar, reflektera och förändra beteenden.¹⁹⁸ Sedermera har programmet ersatts med ett Kriscentrum för män, ett centrum som erbjuder stöd till män inom alla frågor som rör problem i nära relationer, så som kriser i samband med relation, vårdnad, svårigheter i föräldraskap och våld.¹⁹⁹ Det finns ingen nationell hjälplinje att kontakta för män som behöver hjälp med sitt våldsbrukande.

5.5 En ny nationell strategi

Slutbetänkandet från *Utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor* (SOU 2015:55) krävde mer våldsförebyggande insatser, att män och pojkar skulle involveras mer i det förebyggande arbetet samt en nationell strategi som förutom ovannämnda skulle förbättra samverkan mellan myndigheter.²⁰⁰ Resultatet av utredningen ledde till den nya nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som trädde i kraft 1 januari 2017. Ansvarig för genomförandet av strategin blir en ny Jämställdhetsmyndighet som upprättas år 2018.²⁰¹ Det övergripande målet för den nya nationella strategin baseras på det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och flickor skall ha samma rätt till kroppslig integritet som män och pojkar.²⁰² Delmålet fokuserar på kopplingen mellan maskulinitet och våld och omfattar alla yttringar av våld, såväl fysiska (däribland sexuella) och psykiska, så som hot om våld,

---

¹⁹⁶ Rikskriscentrum, u.å. *Medlemsorganisationer*.

¹⁹⁷ Rikskriscentrum, *Medlemsorganisationer*.

¹⁹⁸ Berglund, Stina, 2011. Här får män som slår sin fru hjälp. I: *Metro* 8.4.2011

¹⁹⁹ Göteborgs Stad, u.å. *Kriscentrum för män*.

²⁰⁰ Skr 2016/17:10,

²⁰¹ Skr 2016/17:10,s 124

²⁰² Regeringskansliet, 2017. *Delmål 6: mäns våld mot kvinnor ska upphöra*.

mot kvinnor och flickor.²⁰³ Delmålet omfattar motverkan av exploatering av kvinnokroppen så som i medier, pornografi och reklam som upprätthåller och förstärker föreställningar om kvinnan som underordnad.²⁰⁴

Ett övergripande syfte med strategin är att skapa ett mer samordnat arbete mot våldet, där strategin särskilt betonar att fokus behöver ligga på att utveckla de våldsförebyggande insatserna.²⁰⁵ De åtgärder som hittills funnits har främst hanterat våldets konsekvenser, men den nya strategin har istället en preventiv ansats och denna gäller såväl det primära perspektivet som våldsupprepningar (sekundärperspektivet), inte minst i nära relationer.²⁰⁶ Behov av en mer samordnad strategi speglas även av *Jämställdhetsutredningen* från 2015 (SOU 2015:86), Nationella samordnaren mot våld i nära relationer (SOU 2014:49) samt Riksrevisionen (Rior 2015:13).²⁰⁷ Konkret innebär strategin ett samlat ramverk med ett begränsat antal politiska målsättningar, en organisation för genomförandet samt ett system för uppföljning.²⁰⁸

Strategin har tre huvudmål, *förebyggande arbete*, *heder* och *prostitution och människohandel*. De två sistnämnda är av stor vikt att inkludera då de berör några av de mest utsatta kvinnorna i samhället. Vidare är strategin uppbyggd på fyra politiska målsättningar: *utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld*, *förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn*, *effektivare brottsbekämpning* samt *förbättrad kunskap och metodutveckling*.²⁰⁹ Regeringen bedömer att utvecklingen av det våldsförebyggande arbetet bör prioriteras och skall betraktas som den nya strategins huvudsakliga inriktning samt som en central aspekt av samtliga fyra målsättningar.²¹⁰

Strategin speglar könsmaktsordningen som våldsteori och lyfter arbetet med att utmana föreställningar om makt och maskulinitet som rättfärdigar våld och normer som begränsar och inskränker kvinnor och flickors självbestämmande.²¹¹ Att utmana sådana föreställningar framhålls som primärpreventiva insatser som särskilt skall riktas till förskola, skola, universitet, högskola, vuxenutbildning, idrott, trossamfund, föreningsliv, familjerådgivning, föräldraskapsstöd, samhällsorientering för nyanlända,

---

²⁰³ Regeringskansliet, *Delmål 6: mäns våld mot kvinnor ska upphöra*.

²⁰⁴ Regeringskansliet, *Delmål 6: mäns våld mot kvinnor ska upphöra*.

²⁰⁵ Skr 2016/17:10, s. 109

²⁰⁶ Skr 2016/17:10, s. 109

²⁰⁷ Skr 2016/17:10, s. 110

²⁰⁸ Skr 2016/17:10, s. 110

²⁰⁹ Skr 2016/17:10, s. 118

²¹⁰ Skr 2016/17:10, s. 119

²¹¹ Skr 2016/17:10, s. 126

socialtjänsten och olika verksamheter inom hälso-och sjukvården.²¹² Att särskilt involvera pojkar och män i arbetet att identifiera och utmana skadliga och stereotypa framställningar av kvinnan som underordnad understryks. Pornografi och sexistisk reklam är exempel på sådana framställningar.²¹³

Våldsforskare lyfter strategin som den bästa hittills men riktar en del kritik mot den. Lucas Gottzén, exempelvis, menar att strategin missar viktiga delar i det förebyggande arbetet. När det kommer till pojkar blir insatserna nästan enbart primärpreventiva medan det för vuxna män nästan uteslutande rör sig om behandlingsorienterade åtgärder.²¹⁴ Gottzén hävdar att insatser riktade mot pojkar även kräver behandlande eftersom kriminellt våld ofta når sin höjdpunkt redan under senare tonår. Samtidigt är vuxna män också i behov av primärpreventiva åtgärder så som att arbeta med skadliga maskulinitetsnormer.²¹⁵

Minoo Alinia, våldsforskare, kritiserar särskilt strategins mål om hedersrelaterat våld. Hon lyfter att strategin helt missar etniska perspektiv så som rasism medan kön, klass och sexualitet tas upp ur ett maktperspektiv.²¹⁶ Trots att segregation på många ställen tas upp i strategin förklaras inte begreppet närmre, något som hon menar kan leda till att det får olika innebörd och följaktligen slutsatser.²¹⁷

Inger Lövkrona, våldsforskare, menar att trots att fokus på maskulinitetsnormer är en stark utgångspunkt i strategin, saknar den skarpa och tydliga åtgärder riktade mot män som kan ha en förebyggande och förändrande effekt mot fortsatt våld.²¹⁸

5.6 Utbildningsinsatser

År 2010 genomförde NCK en kartläggning av grundutbildningar i 146 program som alla ledde till yrken som möter våldsutsatta kvinnor och/eller män som utövar våld. Resultatet visade att 50 av 146 utbildningar innehöll undervisning om mäns våld mot kvinnor.²¹⁹

---

²¹² Skr 2016/17:10. s 126

²¹³ Skr 2016/17:10. s 126

²¹⁴ Gottzén, Lucas, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin.*

²¹⁵ Gottzén, Lucas, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin.*

²¹⁶ Minoo, Alinia, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin*

²¹⁷ Minoo, Alinia, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin*

²¹⁸ Lövkrona, Inger, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin.*

²¹⁹ NCK, u.å. *Utbildningsinsatser.*

Emellertid visade en kartläggning utförd av NCK år 2012 att de flesta myndigheters fortbildningar för anställda som kan komma att möta utsatta i sina yrken, inkluderade utbildning om mäns våld mot kvinnor även om variation i dess omfattning och innehåll förekom i stor utsträckning.²²⁰

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) genomförde en kartläggning år 2015 om huruvida mäns våld mot kvinnor behandlades i 188 relevanta högskoleutbildningar i Sverige (så som läkarexamen och socionomexamen). Resultatet visade att mäns våld mot kvinnor endast i en del fall behandlades samt att många kursplaner helt saknade området.²²¹

5.7 Särskilt utsatta kvinnor

Livssituationer och särskilda omständigheter kan förvärra utsattheten för våld.²²² Socialtjänsten rapporterar i en utredning från 2006 (SOU 2006:65) om en brist på insatser som särskilt tar i beaktning de specifika behov som många våldsutsatta kvinnor har. Specifika behov kan exempelvis röra kvinnor med missbruksproblematik, invandrarbakgrund, funktionsvariation samt hög ålder. Under 90-talet fördes en opinionsbildande kamp om att få mäns våld mot kvinnor att uppfattas som universellt. Kampen var viktig på många sätt men begränsade samtidigt kunskapssökandet om varierande faktorer betydelse för olika våldssituationer i nära relation. Faktorer som är viktiga för förebyggandet och bekämpandet av våld mot särskilt utsatta kvinnor.²²³

Kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är en stor grupp särskilt utsatta. Våldet utmärker sig särskilt då det ofta utövas kollektivt av fler än en i en familj eller släkt. Samtidigt kan utsatta ha särskilt begränsad möjlighet att söka hjälp, men också stora problem med utanförskap och avsaknad av den upprustning en person normalt sett behöver för att kunna ta del av ett demokratiskt samhälle.²²⁴ Kvinnor med invandrarbakgrund som inte har permanent uppehållstillstånd, måste dessutom ofta förhålla sig till risken att bli utvisade om de lämnar mannen.²²⁵ Unizon och kommunala kvinnojourer vittnar om en stor ökning av stödsökande som utsätts

---

²²⁰ NCK, *Utbildningsinsatser*.

²²¹ NCK, *Utbildningsinsatser*.

²²² Skr 2016/17:10, *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. s. 116

²²³ SOU 2006:65. *Att ta ansvar för sina insatser*. s. 66

²²⁴ Ghadimi, Mariet: *Agenda*

²²⁵ Roks, 2007. *Det är bara att lämna honom*, s. 6

för hedersrelaterat våld och förtryck samtidigt som samhället har stora brister i såväl det förebyggande arbetet som stöd till utsatta.²²⁶ Särskilt utsatta kvinnor är också särskilt svåra att nå ut till, varför det är avgörande med väl utformade åtgärder som riktar sig till dessa grupper.

6. Ideella kvinnojourers verksamheter

Ideella kvinnojourer erbjuder främst stöd till utsatta kvinnor och barn, skyddade boenden och opinionsbildning.²²⁷ Utöver stödchatt, samtal, öppna verksamheter och skyddade boenden, erbjuds även i många fall juridiskt stöd och rådgivning, hjälp att genomföra polisanmälan samt andra praktiska steg i syfte att stärka och frigöra den utsatta kvinnan.²²⁸ Ideella kvinnojourer utför ofta socialtjänst på uppdrag av Socialnämnden, i form av att ta över ärenden och erbjuda plats på skyddat boende.²²⁹

Omkring 70 % av alla skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor och barn drivs ideellt av kvinno- och tjejjourer medan de övriga 30 % drivs kommunalt.²³⁰ Vidare bygger arbetet hos de ideella jourerna främst på frivilligbasis.

Statistik från Unizon från 2016 visar att kvinnor och barn i genomsnitt spenderade 61 dygn på de skyddade boendena, en siffra som inneburit en ökning med 20 % sedan 2015 då genomsnittet var 50 dygn. Detta bedöms bero på rådande bostadsbrist, som också slår särskilt hårt på våldsutsatta kvinnor och barn.²³¹ Under 2012 var den genomsnittliga siffran 40 dygn per kvinna vilket innebär att det i förhållande till 2016 skett en ökning med 50 %.²³² Att kvinnor och barn blir kvar på jourernas boenden längre tid innebär att jourerna tvingas neka fler nya stödsökare än tidigare och 2016 tvingades kvinnojourerna neka 7 av 10 kvinnor som sökte skyddat boende.²³³ I Roks verksamhetsberättelse för 2015 anges att mer än 60 % av stödsökande till skyddade boendena tvingats nekas på grund av platsbrist.²³⁴

---

²²⁶ Ghadimi, Mariet: Agenda

²²⁷ Unizon, 2014. *Om Unizon*.

²²⁸ Unizon: *Om Unizon*.

²²⁹ Socialstyrelsen, u.å. *Vanliga frågor om våld i nära relationer*.

²³⁰ Stockholm Stad, *Kvalitet i skyddade boenden*. Stockholm: Stockholm Stad, 2015, kapitel finansiering & driftsform.

²³¹ Unizon: *Verksamhetsberättelse 2016s*. 5

²³² Unizon: *Verksamhetsberättelse 2016 s*. 5

²³³ Unizon: *Verksamhetsberättelse 2016s* 5

²³⁴ Roks: *Verksamhetsberättelse 2016 s* 4

Kvinnojourer har också varit drivande i opinionsbildning för kvinnors rättigheter historiskt sett genom en stark kvinnorrörelse. Arbetet med våld mot kvinnor har i stor utsträckning förpassats till kvinnorrörelsen och ideella kvinnojourer, och förpassas dit till stor del än idag.²³⁵

7. Resultat

7.1 Intervjuer med ideella kvinnojourer

Konsekvent politik

Intervjuerna lyfter en problematik kring att de statliga satsningarna mot mäns våld mot kvinnor, däribland det våld som sker i nära relationer, är för tillfälliga och övergående. För att arbetet ska bli mer kraftfullt krävs stabilitet, och inte ”trendföljande”²³⁶, tillfälliga projekt och åtgärder som går i vågor. Exempelvis lyfts särskilt det hedersrelaterade våldet, där det upplevs att ”hedern” hamnar på tapeten utifrån samhällsdebatten. Särskilt Terrafem Göteborg efterfrågar en mer stabil satsning från statligt håll när det kommer till våldet i allmänhet och det hedersrelaterade våldet i synnerhet. *”Det är inte ett stabilt skydd och konsekventa insatser mot det hedersrelaterade våldet, utan går i vågor efter vad som är ”trendigt” och inne att prata om just nu.”*²³⁷

Utbildning

Utbildning har lyfts genomgående i samtliga intervjuer, och har framhållits som den främsta förebyggande åtgärden. En åtgärd som det önskas att det satsas mest på samt som den åtgärd de flesta själva skulle satsa på som preventiv åtgärd om de hade helt fria händer och inga begränsningar. Sollentuna kvinnojour förklarar: *”(Det) behövs mer förebyggande insatser, särskilt gällande utbildning som utmanar stereotypa könsnormer. Dessa utbildningar bör börja redan vid tidig ålder, men måste också inkludera föräldrarna till barnen för ett helhetsperspektiv!”*²³⁸.

---

²³⁵ Helmersson: *Mellan systerskap och behandling*

²³⁶ Terrafem Göteborg, 2017. Muntlig intervju 08.11.2017.

²³⁷ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

²³⁸ Sollentuna Kvinnojour, 2017. Muntlig intervju 31.10.2017

Utbildningen föreslår respondenterna ska införas redan på dagis, följt av i förskolor, grundskola och gymnasium samt av obligatoriska kurser för yrkesrelevanta universitetsutbildningar. Det lyfts att hedersrelaterat våld och förtryck bör ingå i examensordningen för alla relevanta utbildningar, så som för inom hälso-och sjukvård, polisutbildning, socionomprogrammet och för lärarutbildningar. Huddinge tjejjour skriver: *”Jag vill se obligatoriska högskolepoäng på ALLA utbildningar i mäns våld mot kvinnor, konflikthantering eller samverkan mellan genus, makt och våld.”*²³⁹ Unizon instämmer: *”Värdegrundsarvet i skolan måste innehålla våldsprevention. Många unga (främst tjejer) uppger att den främsta arenan för våldsutsatthet är skolan (UngKAB15). Skolan är den arena där nästan alla unga nås och våldsprevention måste vara en naturlig del av arbetet i skolor.”*²⁴⁰

Även arbetsplatser lyfts i intervjuerna som en plattform för sådan utbildning. Vidare framhålls föräldrastöd med särskilt fokus på papparollen och mansrollen som en mycket viktig insats. Särskilt Terrafem, Somaya och Sollentuna Kvinnojour lyfter vikten av att denna utbildning även måste genomföras i asylprocesser, på SFI och andra processer för nyanlända. En gemensam nämndare för intervjusvaren har även varit vikten av att utbildningar genomförs i serier och inte som enstaka tillfällen.

Innehållet i utbildningarna skall röra relevanta ämnen som kan agera våldsförebyggande. Norrköping Kvinnojour anser att: *”Vi måste få bort rådande machokultur. Redan i skolan bör man ta upp de här frågorna. Sex- och samlevnad bör bli ett skolämne för barn från 12 års ålder. Skolorna bör visa större intresse för att ta hjälp utifrån, t ex av föreläsare från Kvinnojourer.”*²⁴¹ Somaya Stockholm fortsätter med vad som är viktigt i utbildningen: *”Att träffa barn och ungdomar och prata om normkritisk tänkande och informera om rättigheter och möjlighet till hjälp och stöd”*²⁴².

Sollentuna Kvinnojour reflekterar över hur en sådan utbildning i praktiken skulle kunna genomföras, och förklarar att det krävs en kvalificerad person som håller i den. Frågan om huruvida det skall vara någon från skolans egen personal eller utomstående, sakkunniga som tas in diskuteras. Det redan befintliga stora ansvaret som vilar på skolor och lärare framhålls som ett problem. Att ansvara för en sådan våldsförebyggande utbildning kan leda till en för stor arbetsbörda.

---

²³⁹ Huddinge tjejjour, 2017. Skriftlig intervju 9.11.2017

²⁴⁰ Unizon, 2017. Skriftlig intervju 22.11.2017

²⁴¹ Norrköping kvinnojour, 2017. Skriftlig intervju 01.11.2017

²⁴² Somaya Stockholm, 2017. Skriftlig intervju 30.10.2017

*”Arbetet med samarbete och införande av sådan utbildning försvåras eftersom det inte finns någon person, så som en samordnare, med särskild uppgift att föra och samordna sådana typer av utbildningar på skolor. Idag är det oftast en rektor som måste ta tag i sådan utbildning.”*²⁴³ Ett förslag på att Utbildningsnämnden ska ge i uppdrag till någon att vara samordnare i skolor för en sådan utbildning, lyfts. *”En viktig tjänst, skulle det vara. Och också underlätta ett samarbete mellan jourer och skolor för långsiktiga serieutbildningar”*²⁴⁴, fastslår Sollentuna Kvinnojour.

Mer riktade åtgärder

Intervjuerna framför en stark efterfrågan på fler förebyggande åtgärder som fokuserar på våldsutövande män, och hur de kan fås att sluta utöva våld. Terrafem och Sollentuna kvinnojour beskriver hur viktigt det är att mäns våld mot kvinnor inte får förpassas till en kvinnofråga utan måste betraktas som ett samhälls- och jämställdhetsproblem. *”Män och pojkar måste involveras mer, och exempelvis företag måste ha en tydlig profilering mot våldet, så att det blir tydligt i alla områden i samhället och inte enbart i ”kvinno-sammanhang” och i ”kvinnofrågor”.*²⁴⁵ Terrafem Göteborg fortsätter: *”Vi vill förflytta fokus från att det ses som och betraktas som en ”kvinnofråga”, det ska ses som ett samhällsproblem.”*²⁴⁶

Qjouren och Roks lyfter att det är viktigt att prata mer om våldsutövaren och ställa frågor som ”Hur kan vi få honom att sluta slå?”. Roks skriver att det är viktigt att män själva, arbetar mer med andra män i frågan och vill särskilt lyfta att mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn är ett samhällsproblem och bör ses och hanteras som det.²⁴⁷

En unison nation

Kritik riktas mot att insatser skiljer sig mellan kommuner och stadsdelsförvaltningar. Även utbildning och information om våld i nära relationer skiljer sig åt beroende på vilken kommun som är involverad i ärenden. Somaya Stockholm berättar: *”Vi ser att insatserna skiljer sig åt i olika delar i landet. Exempelvis så skiljer sig utbildning och information om våld i nära relation åt beroende på vilken kommun/stadsdelsförvaltning som är involverad i något ärende vi hanterar. Vissa hör*

---

²⁴³ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁴⁴ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁴⁵ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁴⁶ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

²⁴⁷ Roks, 2017. Skriftlig intervju 28.10.2017

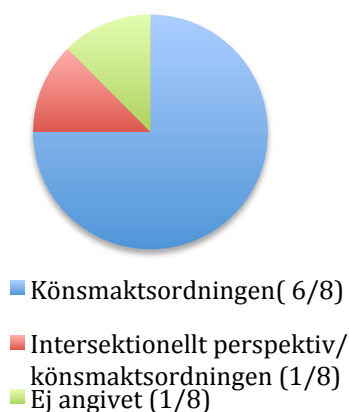
av sig för utbildning/föreläsningar men enligt oss så är det de kommuner som behöver det mest som inte riktigt tar tag i det. Det är ett stort problem.”²⁴⁸

Våldsteori

75 % av de intervjuade kvinnojourerna ser mäns våld mot kvinnor i nära relationer som en yttersta konsekvens av ett ojämställt samhälle, som ett sätt att utöva makt och kontroll. Våldet betraktas som strukturellt och systematiskt. Unizon förtydligar:

”preventiva insatser och arbete mot mäns våld måste ha en kunskapsbas om makt, våld, genus och jämställdhet för att vara verksamt”.²⁴⁹

Angivna våldsteorier i intervjuerna

I och med att våldet ses som en yttersta konsekvens av ett ojämställt samhälle, en ojämställdhet som genomsyrar samhällets alla delar, så krävs i intervjuerna även krafttag mot våldet och ojämställdheten på alla nivåer i samhället. Förutom utbildning som utmanar ojämställdhet i utbildningsväsenden och olika processer, lyfts även vikten av att krafttag måste bli tydliga i alla skikt i samhället. Praktiska exempel är att företag måste föra en tydlig profilering mot våld och ojämställdhet och att arbetsgivare måste ta ett ordentligt ansvar. Det lyfts även att män och pojkar måste involveras mer i arbetet, och att skolor inte får sopa sexuella trakasserier och övergrepp under mattan, utan tar ordentliga krafttag mot det.

Ett gemensamt tema är också att betrakta våldsutsattheten ur normaliseringsprocessen. Processen ses som en faktor till att det är så komplicerat att

²⁴⁸ Somaya Stockholm, skriftlig intervju.

²⁴⁹ Unizon, skriftlig intervju

bryta en relation där våld förekommer och till varför en person befinner sig i våldsutsatthet. Normaliseringsprocessen beskriver en överlevnadsstrategi där kvinnan anpassar sig efter mannens försök att upprätthålla och utöka kontrollen av henne. Det som ursprungligen började med hotfulla blickar och elaka kommentarer utvecklas successivt till stryptag, slag och olaga frihetsberövande. Allt medan den utsattas uppfattning om vad som är rätt och fel successivt förskjutits och gränser suddats ut till att det som tidigare skulle anses vara oacceptabelt numer blir närmast ett normalt tillstånd, där känslor som självsjuka och skam ofta är vanliga.²⁵⁰ Sollentuna kvinnojour lyfter en önskan: *”Har generellt en önskan i samhället om fler primärpreventiva åtgärder som kan rikta sig åt att kunna rycka in tidigt i förhållanden, exempelvis redan vid tecken på psykiskt våld och på så sätt hjälpa till att bryta våldet och hjälpa kvinnor att separera innan tillstånden blir sämre och sjukare”*.²⁵¹

Huddinge tjejjour menar: *”Vi tror på att kunna se kopplingen mellan våld, genus och makt. Våldet beror på att vi lever i ett ojämnt samhälle där män har mer social, politisk och ekonomisk makt. Att uppnå jämställdhet kräver arbete kring normer och föreställningar om kön för att män och kvinnors arbete, åsikter, kroppar och liv ska värderas jämlikt.”*²⁵²

Somaya Stockholm framför en varierande våldsteori där könsmaktsordningen kompletteras med ett intersektionellt perspektiv som en förklaring till våldets uppkomst och våldsutsatthet. *”Vi utgår från ett intersektionellt perspektiv som en förklaringsmodell till vad som kan påverka att det uppstår någon form av våld- och att det är en maktordning där det kan vara flera faktorer som påverkar om en individ utsätts för våld (så som ålder, könstillhörighet, utbildning, trosuppfattning, sedvänjor).”*²⁵³

Bättre löst finansiering för ideella kvinnojourer

Nästan uteslutande lyfter samtliga kvinnojourer att frågan om ekonomisk finansiering är mycket stressande och påverkar möjligheten att expandera, men också bedriva, den befintliga verksamheten. Generellt lyfts att det statliga stödet upplevs vara för lågt, och att det finns en utmaning i att ständigt behöva ”jaga” tillfällig finansiering.

---

²⁵⁰ Lundgren, Eva: *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: Roks, 2004.

²⁵¹ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁵² Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁵³ Somaya Stockholm, skriftlig intervju

Norrköping Kvinnojour utmärker sig som den enda respondenten som anser att de är tillfredsställda med den befintliga finansieringen: *”Vi har idag inte någon brist på pengar utan kan genomföra de aktiviteter vi vill. Det brukar stupa på att vi ska ha tillräckligt med ideella jourkvinnor som vill genomföra alla aktiviteter.”*²⁵⁴ Samtidigt drivs det skyddade boendet vid Norrköping Kvinnojour av kommunen.

Samarbetsavtal har upprättats dem sinsemellan, något som nyligen uppdaterats och som Norrköping Kvinnojour upplever har fungerat bra.²⁵⁵

Sollentuna kvinnojour anger att: *”Det finns en utmaning som måste adresseras i att behålla en ideell profil samtidigt som beroendet av statligt medel är så högt och när kvinnojourerna hela tiden tvingas ”jaga” pengar.”*²⁵⁶ Somaya Stockholm instämmer: *”Trots att vi är en ideell förening så bedriver vi en verksamhet där fokus på stabilitet, professionalitet och kvalitet i våra insatser är viktiga. Vi anser att det arbete vi gör är så viktigt att det borde finnas en form av lösning så att kvinnojouren kan ”överleva” utan att ständigt ”jaga pengar” i form av olika bidrag och tillfälliga statliga bidrag”*²⁵⁷. Terrafem Göteborg ger en liknande syn på problematiken: *”Det är väldigt svårt att bedriva och expandera en verksamhet som faktiskt har ett extremt stort tryck på sig och som det finns ett stort behov av, när bidragen är tillfälliga och kortsiktiga. Och inga pengar får sparas till nästa period utan måste i så fall betalas tillbaka, och det kan påverka framtida beviljanden.”*²⁵⁸ Huddinge tjejjour delar samma åsikt, och skriver att det är stressande att enbart kunna söka pengar för 1-års projekt.²⁵⁹ Terrafem Göteborg menar vidare att mycket av ansvaret åläggs ideella organisationer, samtidigt som så tillfälliga bidrag leder till att projekt blir lidande då de i praktiken tar längre tid att genomföra än den tidsspann som beviljas. Samtidigt skulle dess effekter och kvalitet kunna förbättras avsevärt om projekten kunde startas på en mer stabil, konsekvent och trygg grund.²⁶⁰ Sollentuna kvinnojour vittnar samtidigt om att det statliga styrandet i och med ett så ständigt närvarande beroende av finansiellt bidrag leder till att aktivismen mot staten blir ”sjuk”.²⁶¹ Ett förslag lyfts

---

²⁵⁴ Norrköping kvinnojour, skriftlig intervju

²⁵⁵ Norrköping kvinnojour, skriftlig intervju

²⁵⁶ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁵⁷ Somaya Stockholm, skriftlig intervju

²⁵⁸ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

²⁵⁹ Huddinge tjejjour, skriftlig intervju.

²⁶⁰ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

²⁶¹ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

om att införa liknande avtal vid bidrag till kvinnojourer som vid föreningslivsbidrag, där det statliga styrandet är mycket lägre.²⁶²

Roks berättar vidare att staten endast ger bidrag till verksamheten utöver det skyddade boendet i många fall, eftersom kommunerna anses vara ansvarsbärare för finansiering till boendena. *”Alla kommuner tar inte det ansvaret och vi blir beroende av placeringar av socialtjänsten för att gå runt”*.²⁶³ Socialtjänsten och kommunen betalar för enskilda placeringar i de flesta fall, och kommunernas finansiering för kvinnojourernas skyddade boenden brister ofta.²⁶⁴

Sammantaget eftersöks en förbättrad och långsiktig lösning för ekonomisk finansiering till ideella kvinnojourer än de tillfälliga och kortsiktiga 1-års beviljanden. En lösning som möjliggör en hållbar, konsekvent och stabil verksamhets- och projektdrivning. På så sätt kan också fler resurser frigöras till dels expanderings- och förebyggande arbeten så som opinionsbildande och aktivism.

Utökat förebyggande arbete

Ett av resultaten från intervjuerna är att kvinnojourerna generellt sett vill göra mer för det förebyggande arbetet, genom främst opinionsbildning och utbildning. Men de lider av en personalbrist till följd av resursbrist, vilket gör att delar av verksamheten blir lidande. Huddinge tjejour menar att det behövs fler anställda för att kunna avlasta och utveckla befintliga delar av verksamheten för mer utrymme att arbeta våldsförebyggande.²⁶⁵ Terrafem håller med: *”Vi utbildar mycket, exempelvis via samarbeten med SFI. Men vi vill alltid expandera det förebyggande arbetet mer men för det krävs mer personal och resurser.”*²⁶⁶ Qjouren Väst och Roks lyfter emellertid en mening om att det våldsförebyggande arbetet mer borde ligga inom ramen för andra organisationer och verksamheter som kan rikta mer fokus på våldsutövaren och män.²⁶⁷ Somaya lyfter en typ av förebyggande arbete som viktigt: *”Vårt förebyggande arbete är något vi särskilt tänker på i arbetet med barnen- att jobba med barnen på jouren så att de växer upp och kan bryta cirkeln av våld som många*

---

²⁶² Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁶³ Roks, skriftlig intervju

²⁶⁴ Länsstyrelsen i Stockholms län, 2011. *Skyddat boende för våldsutsatta personer*. Rapport 2011:6. *Delrapport av en nationell kartläggning*. s 9

²⁶⁵ Huddinge tjejour, skriftlig intervju

²⁶⁶ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

²⁶⁷ Qjouren väst, 2017. Skriftlig intervju 9.11.2017

utsatta barn många gånger reproducerar – som antingen våldsförövare eller offer.”²⁶⁸ Unizon lyfter också en önskan om att staten bättre ska ta tillvara på den kunskap som jourerna besitter: ”Vi vill se att jourernas och förbundets kunskap om våld, förövare och våldsutsatthet blir en självklar del både nationellt, regionalt och lokalt. Använd jourernas unika kunskap och vana att prata om våld!”²⁶⁹

Pornografi

En paradox som lyfts är att det på politisk nivå sägs att våld är ett samhälls- och jämställdhetsproblem och att det ska bekämpas med alla medel men att det samtidigt tillåts att våldspornografi och sexistisk porr och reklam får florera fritt i samhället och förstärka könsmaktsordningen och ett ojämnt samhälle. Huddinge tjejjour: ”Det är paradoxalt att prata jämställdhet med människor om de utanför det rummet sedan fritt kan konsumera porr eller mötas av reklam som berättar för dem det direkt motsatta.”²⁷⁰ Unizon lyfter liknande problematik och menar att pornografi måste bli en självklar del av våldsdiskursen och av det preventiva arbetet. De hänvisar till att pornografi har stora kopplingar till våldsutövande och sexualbrott. ”Dagens mainstreamporr finns i varje barns (och vuxens) mobiltelefon och visar rena övergrepp på kvinnor. Samtalet om detta MÅSTE vara med i allt preventivt arbete – annars är det verkningslöst. Vad hjälper det om vi gör värderingsövningar med unga om vi ändå inte signalerar hur mycket våld som finns i det som ”ska” vara något kopplat till sex och sexualitet i deras mobiler och paddor?”²⁷¹.

Värnandet om det ideella

Kvinnojournerna lyfter vikten av att staten och kommuner värnar om det ideella. Sollentuna kvinnojour framhåller hur viktigt det är att utsatta ska ha valet att antingen vända sig till en statlig verksamhet eller myndighet, eller till en icke-statlig, ideell verksamhet.²⁷² Många kvinnor har ingen annanstans att söka stöd och skydd än hos ideella kvinnojouer. Roks förklarar: ”Vår styrka är att vi är ideella och det är också det som gör att vi kan ta emot kvinnor som inte har kontakt med någon myndighet,

---

²⁶⁸ Somaya Stockholm, skriftlig intervju

²⁶⁹ Unizon, skriftlig intervju

²⁷⁰ Huddinge tjejjour, skriftlig intervju

²⁷¹ Unizon, skriftlig intervju

²⁷² Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

*och inte vill ha det. Det är också viktigt för att vi ska kunna stå enbart på kvinnans sida. Detta gör att vi räddar liv, på de kvinnor som annars hamnar i kläm.*²⁷³

*Terrafem Göteborg instämmer: ”Många kvinnor litar inte alltid på myndigheter och staten, utan känner sig mycket mer trygga i att söka sig till ideella kvinnojourer, varför de måste få finnas kvar och värnas om.*²⁷⁴

Det ideella idealet

Intervjuerna lyfter att det är problematiskt att staten förväntar sig att denna form av arbete skall ske ideellt och främst bygga på så många volontärer. *”Det finns varken garantier eller säkerhet med det ideella och det upplevs som stressande”*²⁷⁵ anger Huddinge tjejjour. Terrafem Göteborg tolkas ge medhåll i frågan och beskriver en mycket tung arbetsbörda både emotionellt och praktiskt i form av för lite personal i förhållande till för mycket arbete. *”Jag måste alltid jobba övertid. Helger, julafton, helgdagar. Samtalen vi får är så tunga och jag ger så mycket av mig att jag inte har mycket över att ge rent känslomässigt när jag kommer hem till familj och vänner. Jag är helt slut då och vill helst vara för mig själv.*²⁷⁶ Övertiden tas oftast ut i flexitid, då det inte finns ekonomiskt utrymme att ta ut övertid.²⁷⁷

Bättre samarbete med myndigheter

Terrafem lyfter en viktig fråga angående bemötande från andra myndigheter. De framför hur de upplever ett begränsat stöd i arbetet från andra myndigheter när det kommer till olika ärendehanteringar. *”Det känns inte riktigt som att arbetet tas på allvar och vi upplever att vi blir utdömda mer som ideella än professionella, och att bilden av det ideella är att det är någonting skiljt från professionalitet”*²⁷⁸

Terrafem eftersöker ett bättre samarbete med myndigheter de har att göra med. Som exempel lyfts hur de vid de fall de ringer upp myndigheter ofta tvingas vänta i långa telefonköer, något som kräver mycket tid från övriga arbetet på kvinnojouren. En lösning i form av en särskild knappsats i telefonen för kvinnojourer föreslås av Terrafem.

---

²⁷³ Roks, skriftlig intervju

²⁷⁴ Terrafem Göteborg, muntlig intervju

²⁷⁵ Huddinge tjejjour, skriftlig intervju

²⁷⁶ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

²⁷⁷ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

²⁷⁸ Terrafem Göteborg, Muntlig intervju.

När det kommer till samarbetet och förhållandet mellan de ideella kvinnojourerna och kommunala kvinnojourer, framförs generellt sett ingen kritik. I de få fall som samarbete sker, har det upplevts som välfungerande och präglat av en god relation. Det vanligaste var dock att ingen relation alls fanns, varför svaren blev mycket kortfattade. Unizon framför emellertid en upplevelse av att typ av stödideal skiljer dem emellan: *”Våra ideella kvinnojourer erbjuder en helt annan typ av stöd. Vi finns till för kvinnan och hennes barn och kan ta hennes parti i alla frågor.”*²⁷⁹ Somaya anger: *”Kommunala kvinnojourer (eller skyddade boenden), har vi inte så mycket kontakt med.”*²⁸⁰ Sollentuna kvinnojour speglar Somayas bild, och har inte någon sådan relation, och inte heller Qjouren väst. Huddinge tjejjour presenterar en positiv bild av relationen: *”Bra. Har aldrig mött svårigheter eller krockar i samtal om placeringar eller liknande.”*²⁸¹ Även Terrafem har goda erfarenheter, och menar att både utbyten och samarbeten fungerar bra.²⁸²

Synlighet i offentligheten

En önskan lyfts om att det ska vara möjligt att öka synligheten i offentligheten för kvinnojourerna och kunskap om våldet, och att det ska vara gratis för kvinnojourer att marknadsföra sig och mot våldet. Detta uppslag motiveras med att våld i nära relationer är ett mycket allvarligt och omfattande samhälls-och jämställdhetsproblem, och att det borde betraktas som nödvändig samhällsnytta med ökad synlighet i offentligheten.

Nya nationella strategin

Sammantaget förmedlar intervjuresultatet en väldigt osäker inställning till den nya strategin. Den lyfts som något positivt, särskilt att den innefattar hedersrelaterat våld, prostitution och människohandel. Somaya lyfter också utbildning som viktig med strategin: *”Den största satsningen som vi ser positivt på, det är att inkludera utbildningsblock särskilt kring mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation i några utbildningar så som socionom, juridik, vården etc. Vi tror att det kommer att göra en*

---

²⁷⁹ Unizon, skriftlig intervju

²⁸⁰ Somaya Stockholm, skriftlig intervju

²⁸¹ Huddinge tjejjour, skriftlig intervju

²⁸² Terrafem Göteborg, Muntlig intervju

*stor skillnad att yrkeskategorier som stöter på den frågan och många gånger ska bedöma och bevilja olika former av insatser själva ska vara kunniga i sakfrågan.*²⁸³

Det som framför allt rymmer frågetecknen är strategins effekt på detaljnivå och om vilka effekter strategin i praktiken kommer att få. Ett stort befintligt problem i arbetet mot våld i nära relationer rör samverkan mellan myndigheter och organisationer, och huruvida strategin kommer att kunna ha en förbättrande effekt i det avseendet återstår att se, menar Somaya: *”Det vi kan vara skeptiska till är samverkan mellan olika myndigheter och organisationer. Många gånger är det just det som brister och vi vet egentligen inte om strategin kommer leda till att samverkan kommer att funka eller inte.*²⁸⁴ Också strategins brist på ett intersektionellt perspektiv lyfts av Sollentuna kvinnojour som förklarar att HBTQ-frågor liksom ett intersektionellt perspektiv till stor del saknas i strategin, något som Juno Blom (ansvarig för betänkandet/utredningen till grund för strategin) också fått kritik för. Strategin är, trots att den lyfter frågan om hedersrelaterat våld, lite *”luddig”*²⁸⁵ särskilt när det kommer till vilka effekter den kommer att få på detaljnivå i dessa avseenden. Somaya fortsätter: *”Flera förslag och satsningar är bra. Vi vet dock inte hur det kommer att yttra sig eller hur det kommer att gynna vår målgrupp än. Så det får tiden utvisa.*²⁸⁶

Det som gemensamt lyfts som de främsta förtjänsterna med nationella strategin är att den förhoppningsvis kommer att kunna höja kunskapen om våldet, sätta våldet på agendan och leda till att arbetet tas på allvar. Roks tror att mäns våld mot kvinnor i och med strategin kommer att tas på allvar i en högre utsträckning och att krafttag, i och med det, kommer att öka.²⁸⁷ Norrköping kvinnojour tror att strategin främst förhoppningsvis kommer att kunna ge arbetet en extra skjuts och att den visar vikten av arbetet.²⁸⁸ Sollentuna Kvinnojour lyfter också främst att strategin förhoppningsvis kommer att sätta ämnet på tapeten, leda till att arbetet lyfts och tas mer på allvar.²⁸⁹

---

²⁸³ Somaya Stockholm, skriftlig intervju

²⁸⁴ Somaya Stockholm, skriftlig intervju

²⁸⁵ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

²⁸⁶ Somaya Stockholm, skriftlig intervju

²⁸⁷ Roks, skriftlig intervju

²⁸⁸ Norrköping kvinnojour, skriftlig intervju

²⁸⁹ Sollentuna kvinnojour, muntlig intervju

Unizon hoppas på mer våldspreventivt inriktad forskning och följaktligen en utveckling av åtgärder, i och med den nya strategin och jämställdhetsmyndigheten.²⁹⁰

7.2 Intervju med Per Isdal

Isdal framhåller en våldsteori som innefattar flera förklaringsvariabler. Könsmaktsordningen, menar han, kan vara en sociologisk variabel medan psykologiska förklaringsvariabler också måste räknas in för att kunna förklara individers våldsutövning.²⁹¹ Han riktar en viss kritik mot könsmaktsordningen som våldsteori, och menar att den å ena sidan är otillräcklig för att förklara våldsutövandet på individnivå och å andra sidan dysfunktionell som teori när det kommer till att säga något om hur vi kan förändra och förebygga våldet.²⁹² *”Denne teorien kan ikke si noen ting om hvordan vi kan endre volden (bortsett fra gjennom en stor samfunnsomveltning)”*.²⁹³

Vidare förklarar han att det är problematiskt att mycket av förändringsarbetet med våldsutövare överläts till socialarbetare som saknar terapeutisk kompetens. Han lyfter i stället vikten av att den typen av arbete (så som åtgärder, interventioner och behandling) utförs på en stabil och säker psykologisk grund, utifrån psykologiska teorier och kunskap om terapi.²⁹⁴

Isdal är övertygad om att det inte går att enbart lyfta en viss typ av förebyggande åtgärder som särskilt verksamma utan att det är en kombination av ett antal olika åtgärder som riktas in på flera områden samtidigt som leder till verksamhet.²⁹⁵ Han framhåller ändå införandet av utbildning om våld som eget skolämne för barn och ungdomar som den preventiva åtgärd han själv skulle satsa på vid helt fria händer.²⁹⁶ På samma fråga lyfter han också vikten av en förebyggande satsning mot personer i riskgrupper, så som ungdomar som vuxit upp med våld i hemmet.²⁹⁷

Vikten av att få fler våldsutövande och personer i risk att våldsutöva att söka hjälp och vård, höjs av Isdal i intervjun. Han menar att det finns en uppenbar fara i att

---

²⁹⁰ Unizon, skriftlig intervju

²⁹¹ Isdal, skriftlig intervju

²⁹² Isdal, skriftlig intervju

²⁹³ Isdal, Per, psykolog och expert på våld, 2017. Skriftlig intervju 22.11.2017

²⁹⁴ Isdal, skriftlig intervju

²⁹⁵ Isdal, skriftlig intervju

²⁹⁶ Isdal, skriftlig intervju

²⁹⁷ Isdal, skriftlig intervju

motverka det när det kommer till många förebyggande kampanjer och samhällsdiskurser. Risken att kampanjer och diskurser agerar mer stigmatiserande är en överhängande fara som kan leda till att det blir svårare och svårare för våldsutövare att berätta om och söka hjälp för sitt våldsutövande, särskilt i nära relationer som är så pass tabubelagt.²⁹⁸

På frågan om det finns några åtgärder/insatser/program i förebyggande syfte mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer som han är särskilt positiv till svarar Isdal: ”Ja! De forebyggende kurts vi har utviklet i Norge for risikogrupper. Kursenes tittel er ”Bryt Voldsarven” og ”Å legge voldsoppveksten bak seg”.²⁹⁹ ”Bryt Voldsarven” är en 12-timmars kurs som riktar sig till nyblivna föräldrar som ett slags föräldrastöd för föräldrar som vuxit upp med våld. ”Å legge voldsoppveksten bak seg” är en 12 timmars kurs för ungdomar mellan 16-24 år som vuxit upp med våld. Båda kurserna innefattar ett samarbete mellan aktörer i den kommunala åtgärdskedjan och ATV (Alternativ till Vold) vid rekrytering, genomförande och uppföljning.³⁰⁰

7.3 Statligt bemötande från Jämställdhetsenheten vid Socialdepartementet

Jämställdhetsenheten hänvisar till den nya nationella strategin som bemötande av flera av punkterna som de ideella kvinnojourerna lyft. Exempelvis lyfter enheten att regeringens ambition, i och med strategin, är att verka för en omorientering, från ett reaktivt till ett proaktivt förhållningssätt i arbetet mot våldet. Vidare är en ambition att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas, genom en uppgörelse med normer som rättfärdigar våld mot kvinnor och flickor. Regeringen bedömer att det krävs skarpare och mer träffsäkra åtgärder vad gäller brottsbekämpning och skydd.

Flera utredningar hänvisas även till, som ännu inte kommit med sina slutbetänkanden. De utredningar som särskilt lyfts är ”Återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld”³⁰¹ med slutbetänkande 1 juni 2018, ”Ett stärkt barnrättsperspektiv i skyddat boende”³⁰² med slutbetänkande 10 januari 2017 samt Statens skolverks utvärderande av det våldsförebyggande

---

²⁹⁸ Isdal, skriftlig intervju

²⁹⁹ Isdal, skriftlig intervju

³⁰⁰ Isdal, Per, u.å. *Samarbeid mot vold: nødvendighet og utfordring*.

³⁰¹ Dir. 2017:26

³⁰² Dir. 2016:99

mentorskapsprogrammet MVP (*Mentors in Violence Prevention*) med slutdatum april 2018.

Beträffande olikheter i olika kommuner, menar Jämställdhetsenheten att regeringen är medveten om problematiken. Emellertid hänvisar de till att Sverige tillämpar kommunalt självstyre, varför olikheter kan vara en konsekvens av det. Ibland, menar Jämställdhetsenheten, kan olikheterna också vara en konsekvens av varierande engagemang i kommunerna. *”Vi följer frågan och arbetar för att nå nivåer som är av god kvalitet oavsett var i Sverige en befinner sig.”*³⁰³ skriver enheten.

Gällande finansiering till de ideella kvinnojourerna fastslår Jämställdhetsenheten: *”Till kvinnojourerna, liksom de flesta uppdrag som regering och riksdag beslutar om, är bidragen ettåriga. Det är olyckligt att det bidrar till osäkerhet i verksamheten.”*³⁰⁴

8. Analys av resultat

Empirin har kommit att fokusera på två delar av det statliga förebyggande arbetet, det övergripande arbetet med att förebygga våldet och det särskilt i förhållande till ideella kvinnojourers verksamheter. Det statliga förebyggande arbetets brist på kontinuitet och stabilitet har påvisats inom flera områden, så som finansiering, politik och insatser, men påverkar till synes alla områden av arbetet. Statliga kampanjer upplevs födas på ett trendföljande vis där samhällsdebatten styr fokus för politiken när det kommer till våld i nära relationer. Våldet är tvärtom konstant och det måste också det förebyggande arbetet vara för en tillfredsställande effekt. Särskilt statliga insatser mot hedersrelaterat våld lyfts som särskilt bristande i form av kontinuitet och stabilitet, varför det blir lidande emellan kampanjer och går i vågor beroende på vad som ”är på tapeten”. Behovet finns för staten att, i sina åtgärder, spegla att våldet inte tar pauser eller följer trender. Att satsningar mot våld i nära relationer upplevs vara för tillfälliga speglas också av den problematik som framkommit rörande finansiering för ideella kvinnojourer. Tillfälliga och kortsiktiga bidrag som behöver nyansökas om varje år leder till att jourerna saknar en stabil och trygg grund att utöka sin verksamhet på. Projekt som skall planeras, implementeras, genomföras och utvärderas tar ofta längre tid än ett år särskilt då kvalitet och goda resultat eftersträvas. Att en stor del av arbetet

---

³⁰³ Socialdepartementet, Jämställdhetsenheten, 2017. Skriftlig intervju 13.12.2017

³⁰⁴ Jämställdhetsenheten, Skriftlig intervju.

med våld i nära relationer åläggs ideell kraft samtidigt som de ideella kvinnojourerna lider av brist på trygg och långsiktig finansiering gör att en stor del av samhällets arbete mot våldet blir lidande. Detta trots att kompetensen vid de ideella kvinnojourerna finns där.

Brist på finansiell trygg- och säkerhet har följaktligen lett till brist på personal och skapar en tung och bekymmersam arbetsbörda för dem som arbetar på kvinnojourerna. Behovet av stöd till utsatta är stort och eftersom arbetet till sin natur är känslomässigt betungande, är det oroande ur en hälsoaspekt med en påtaglig brist på personal. Bristen leder till att arbetet blir tvunget att begränsas, och känslor av att inte räcka till blir ständigt närvarande. Resursbristen leder även till att många anställda tvingas arbeta övertid, kvällar, helger och helgdagar, utan att kunna ta ut varken övertid eller avlastas av kollegor. Sjukskrivningar och utbrändhet är verkliga risker som inte kan förbises. Många ideella kvinnojourer bygger dessutom i stor majoritet på volontärer för att överhuvudtaget ha en chans att kunna hantera och bemöta den stora efterfrågan på stöd och hjälp. Emellertid lyckas inte alla stödsökande hjälpas ändå eftersom ekonomiska resurser helt enkelt inte räcker till, en välplanerad verksamhet till trots. Detta tar sig exempelvis uttryck i att 70 % av stödsökande tvingas nekas skyddat boende hos den aktuella kvinnojouren, på grund av platsbrist. Eftersom platsbristen till stor del förvärrats av en svårighet för utsatta att få tillgång till (semi)-permanentboende i ett senare skede, är platsbrist en direkt konsekvens av en statligt ouppklarad problematik. Det är vidare högst intressant att den enda ideella kvinnojouren som angav att de inte hade brist på pengar överhuvudtaget i sin verksamhet, också står i mycket nära relation och samarbete med kommunen. Deras skyddade boende har tagits över och drivs av kommunen samtidigt som ett samarbetsavtal upprättats dem sinsemellan, något som kan ha påverkat oberoende svar. Alternativt, att finansieringen för denna jour faktiskt är tillräckligt tillgodosedd.

Samtidigt som det ideella arbetet mot våldet är tungt belastat och det finns en problematik när det kommer till att staten förväntar sig att så mycket av arbetet med våldet ska ske ideellt, är det mycket viktigt att värna om det ideella och främja dess existens. Att exempelvis ersätta ideella verksamheter med statliga skulle inte vara en tillfredsställande lösning, av empirin att döma. Många kvinnor har ingen annan möjlighet än att vända sig till ideella kvinnojourer och många saknar också det essentiella förtroendet för statligt bedrivna verksamheter som krävs för att kunna

tillgodogöra sig sådan typ av hjälp och stöd. En stor del skulle därför bli än mer utsatta om det ideella, icke-statliga alternativet inte fanns och fler liv skulle därmed riskeras.

Att minska det statliga beroendet genom att lösa finansieringsfrågan bättre och reglera statens styrande över ekonomiska förehavanden inom de ideella kvinnojourerna är viktiga exempel på hur staten kan säkerställa ett bättre värnande om det ideella. Att se över hur statlig finansiering till ideella kvinnojourer kan bli mer långsiktig, utan att i och med det öka statlig styrande, är en viktig men komplex komponent i värnandet om de ideella kvinnojourerna. Exempelvis kan, som Sollentuna Kvinnojour påpekar, avtalet för statlig finansiering till ideellt föreningsliv vara en modell att undersöka närmare. Av jämställdhetsenhetens bemötande att döma, tolkas inte regeringen arbeta mot ett sådant ändamål i dagsläget. Att de ideella verksamheterna blir lidande, anses som olyckligt men motiveras med att det är så riksdagen och regeringen beslutar om uppdrag.

Kvinnjourer arbetar primärt med våldsutsatta kvinnor och deras barn, och kan anses arbeta sekundärpreventivt genom att stärka kvinnan i att bryta sig loss från våldet. Primärpreventivt arbetar många av jourerna också med opinionsbildning och utbildning. Emellertid lyfter jourerna i intervjuerna att det främsta förebyggande arbetet måste involvera pojkar och män och rikta sig mot de som faktiskt är våldsutövare. Något de själva inom ramen för sin verksamhet inte har möjlighet att göra i någon stor utsträckning, varför det bör åläggas andra verksamheter. Mot bakgrund av exempelvis nya nationella strategin är de befintliga åtgärder mot våldet främst fokuserade på våldets konsekvenser och inte dess orsaker. Våldsprevention har i majoritet utgjorts av att erbjuda utsatta kvinnor och barn stöd och på så sätt försökt att bryta våldscirkeln. Samtidigt som denna typ av stöd är essentiell och inte får tummas på, krävs det samtidigt fokus på att våldsutövaren slutar utöva våld. Våldscirkeln bör inte vara betraktad som bruten förrän det skett, eftersom våldet i många fall kan fortsätta drabba framtida kvinnor och barn. Forskning visar att män som slår kvinnor i nära relation fortsätter när han träffar en ny kvinna och att våldsbeteendet upprepar sig.³⁰⁵ Min följdanalys av avsaknaden av åtgärder som riktar sig mot män, är att samhället behöver ökad forskning om män som utövar våld mot

---

³⁰⁵ Roks, *Det är bara att lämna honom*. s. 10

närstående som bakgrund till hur sådana åtgärder skall vara utformade. Sådan forskning bör ta strukturella, sociologiska och individuella faktorer i beaktning.

Utbildning framhålls som den mest lovande och avgörande preventiva insatsen mot våldet. Isdal och samtliga intervjuade kvinnojourer lyfter utbildningsfrågan som den mest centrala, liksom deklARATIONEN om avskaffandet av våld mot kvinnor samt Istanbulkonventionen. Båda nämnda människorättsdokument samt intervjudeltagare lyfter könsnormer, stereotypa könsroller och föreställningar om under/överordnad, våld och sexualitet som mycket viktiga komponenter i utbildningen. Grundvärden om kontinuitet och stabilitet lyfts som viktiga och avgörande även när det kommer till utbildning, varför enstaka lektioner måste ersättas med serier inom alla utbildningsområden.

För att på ett lösningsfokuserat förhållningsätt gå vidare i vad det innebär att kräva sådan utbildning i flera instanser i samhället är det viktigt att diskutera hur ett sådant införande i praktiken skulle gå till på bästa sätt för att inte bli tandlös. Förslag om särskild samordnare för skolor har lyfts, och det skulle kunna vara lämpligt även inom andra instanser för sådan utbildning. En särskild jämställdhetssamordnare med inriktning på utbildning som delegerar vidare ansvar till samordnare i varje berört område så som skolor, vidareutbildning, föräldrastöd, inom processer för nyanlända och på arbetsplatser skulle kunna stärka arbetet och säkra att särskilt kompetenta står för utbildningsinnehåll och genomförande. På så sätt skulle också utbildandet kunna ske på ett mer unisont sätt över hela landet där varken kvalitet eller kunskapsnivå skiljer sig åt mellan regioner.

En alltför stor tillit till utbildning kan emellertid problematiseras. För bestående förändring gällande skadliga attityder och föreställningar, krävs det att föräldrar och andra personer som utgör hemmiljön för barn och ungdomar, parallellt med utbildningen, också vävs in i förändringen. Enligt forskning är det viktigt att normer och värderingar som förmedlas till barn från föräldrar och lärare samverkar.³⁰⁶

Problem med variationer inom förebyggande insatser, stöd och hjälp till utsatta, hälso-och sjukvård, vård för utövare samt den egna kunskapsnivån inom olika regioner, stadsdelsförvaltningar och kommuner har angetts som ett stort problem och en bromskloss i arbetet mot våldet. För att komma till bukt med detta krävs att staten

---

³⁰⁶ Gustafsson, Anna & Kempe, Hedvig, 2014. *Normer och värderingar: Samverkan mellan föräldrar och förskollärare*. Mälardalens Högskola.

drar ordentlig nytta av den nya strategin och ställer krav på jämställdhetsmyndigheten att ordentligt fokusera på samverkan mellan olika aktörer i området.

Jämställdhetsmyndigheten skulle också te sig som en lämplig institution för inrättandet av en jämställdhetssamordnare med inriktning mot utbildning. För att utbildningsområdet inte ska hamna i samma problematik som resulterar i regionala variationer gällande kvalitet, kunskap och effekt, är det viktigt att en konsekvensanalys genomförs löpande vid ett sådant planerande, implementerande och genomförande. Jämställdhetsenheten, som medger att regeringen är medveten om problematiken med variationer, hänvisar till det kommunala självstyret som Sverige tillämpar. I bemötande ges ingen utveckling eller fördjupning i vad regeringen gör för att säkerställa att våldsdrabbade över hela landet får tillgång till samma kvalitet och omfattning av stöd.

Jämställdhetsenheten lade stor tilltro till strategin i sitt bemötande, och menade att den skulle kunna stärka många av de aspekter som de ideella kvinnojourerna lyft i sina intervjuer. Strategin har även av empirin att tyda en inneboende potential att ordentligt stärka samverkan även om en stor oro och tveksamhet gentemot dess praktiska effekt framförts. För att jämställdhetsenheten också i framtiden skall kunna stödja sig mot strategin, krävs det att den inte enbart har ett signalvärde utan också effektfullhet på detaljnivå. I praktiken måste staten och den nya jämställdhetsmyndigheten tydligt hantera varje delmål i strategin på ett sätt som kopplar ihop teori med praktik.

Ett sådant kraftfullt exempel på när teori och praktik inte samstämmer rör pornografins lättillgänglighet för såväl vuxna som barn. Idag finns våldsamt och kvinnoförnedrande pornografi endast ett knapptryck bort liksom vanligt förekommande sexistisk reklam i offentligheten. Dessa förstärker stereotypa föreställningar som den nya strategin och den tidigare nämnda utbildningen vill motverka, och utgör mycket problematiska faktorer när vi talar om våldsprevention mot mäns våld mot kvinnor och jämställdhet. Om mäns våld mot kvinnor skall bekämpas och jämställdhetsutbildning lyfts som en viktig faktor i arbetet, är det motsträvt om elever efter en sådan undervisning snabbt kan knappa sig in på pornografi där kvinnan utsätts för grovt våld för mannens ensamma njutning. Grovt våld mot kvinnor är inslag som i samtiden letat sig in till, och blivit en stadig del av, den s.k. ”mainstream porren”. Vidare kan arbetet svårligen anses vara stabilt och bygga på kontinuitet om vi på väg till sådan undervisning möts av reklam där kvinnor

är avklädda och i utsatta situationer, trots att produkten som marknadsförs har med allt annat än det att göra.

Exempel på sexistiskt framställd reklam. American Apparel marknadsför en unisex-skjorta.

Något som istället kan vara viktigt för förebyggandet av mäns våld mot kvinnor är att öka en offentlig synlighet för forum dit män kan vända sig för hjälp mot sitt våldsutövande. En viktig aspekt i att få män att sluta utöva våld är att få dem som oroar sig för sitt potentiella eller reella våldsutövande att söka vård och hjälp. En ökad synlighet för vård har en möjlighet att minska stigmatiseringen som motverkar detta ändamål. Exempelvis syns reklam för kvinnofridslinjen relativt ofta på bussar och exempelvis i väntrum hos läkare, en synlighet som skulle kunna kompletteras med reklam dit personer som utövar våld kan vända sig. Våldsforskare Lucas Gottzén menar att den stereotypa bilden av "hustrumisshandlaren" agerar kontraproduktivt när det kommer till att en våldsutövare skall kunna identifiera sig som en person som utövar våld mot närstående. En ökad synlighet för reklam för vård skulle i det avseendet kunna lyfta stigmatiseringen och också därmed bredda föreställningen om mannen som brukar våld mot en närstående kvinna. I Sverige har vi idag inte någon nationell stödlinje dit våldsutövande män kan vända sig anonymt för sitt våldsbruk. PrevenTell, en gratis, anonym och nationell hjälplinje för män med oönskad sexualitet, så som pedofili eller våldtäktsfantasier, har visat sig vara mycket

framgångsrik och verksam i förebyggande syfte och behandling mot sexualbrott.³⁰⁷ En motsvarighet till PrevenTell för män som utövar våld mot närstående kvinnor torde vara av stor nytta i det våldspreventiva arbetet, särskilt eftersom våldstypen är så pass skambelagd. Möjligheten till anonymitet i första mötet med specialiserad vård skulle, liksom för PrevenTell, kunna ha potential att öka benägenheten att söka vård.

Föreställningen om mannen som brukar våld mot närstående kvinna innehar också en viktig roll när det kommer till våldsteori. I förlängningen, har våldsteori en mycket avgörande roll när det kommer till val av åtgärder och dess kvalitet och effekt ur ett förebyggande perspektiv. Föreställningen om våldsutövaren är ofta motsägelsefull i förhållande till forskning, som visat att det inte rör sig om en viss typ av person utan tvärtom. Det är därför viktigt att våldsteorin är så pass bred att den är täckande och funktionell i förhållande till våldets mekanismer, och kan inbegripa våldsutövare med väldigt bred variation av faktorer. Eftersom forskning visar att våldet inte diskriminerar, varken när det kommer till utsättare eller utsatta kan en verksam teori inte blunda för det faktum att våldet är brett i struktur och omfattning.

Emellertid framstår en tydlig utmaning i att teorin inte heller får vara så bred att den i och med det, går förlorad i relation till syftet om att vara tillämpbar för förebyggandet av våldet. Med en för bred teori menas exempelvis en teori som inte är tillräckligt djupgående utan istället förgäter viktiga bidragande faktorer till våldets uppkomst och som i och med det, inte kan anses tillämpbar på många våldsfall. Trots att majoriteten av våldsbrotten begås av män, begår inte majoriteten av män våldsbrotten. Att våldsutövare utövar våld för att de är män, räcker därför inte för att förklara våldets uppkomst. Könet ter sig vara en mycket viktig nyckelkomponent till våldets uppkomst, men kräver också kompletterad forskning om andra bidragande faktorer så som individuella-och socialpsykologiska perspektiv. Våldsteorin får heller inte vara för snäv och därmed bli diskriminerande och endast tillämpbar på specifika fall. En funktionell och verksam våldsteori bör aktivt erbjuda utrymme för allt det våld män utsätter kvinnor i nära relationer för.

Av empirin och människorättsdokument att döma är den mest framträdande förklaringsmodellen till våldet, könsmaktsordningen. Mot bakgrund av både internationell och nationell våldsforskning bedöms den teorin vara både funktionell och verksam i förklarandet av våldet och också i många fall när det kommer till att

---

³⁰⁷ Danielsson, Ola, 2014. Många ringer om oönskad sexualitet. I: *Medicinsk Vetenskap* nr.1. s. 8

kunna förebygga och bekämpa våldet. Samtidigt är det viktigt att teorin kan behandlas på en strukturell nivå och samtidigt lämna utrymme för kompletterande faktorer på individnivå. Isdals kritik mot könsmaktsordningen rör dess förmåga att bidra till en lösning samt att den är otillräcklig för att förklara våldsutövandet på individnivå. En total samhällsomvandling ter sig som en långsiktig potentiell lösning på våldet, men gör lite för att adressera våldet i vår samtid. Mer forskning om varför män utövar våld mot närstående kvinnor eftersöks därför för att teorier ska bli mer förankrade och funktionella. Följaktligen kan sådan forskning förstärka det statliga förebyggande arbetet. En utmaning som emellertid funnits i relation till individuella nivåer av våldsteorier är att det varit svårt att hitta gemensamma nämnare och att män utan sådana gemensamma nämnare utövat våld mot närstående, liksom att män med sådana gemensamma nämnare inte utövat våld mot närstående. Det finns dock, enligt exempelvis Isdal, vissa riskgrupper som måste adresseras i det förebyggande arbetet. Ungdomar, liksom blivande föräldrar, som vuxit upp med våld är en sådan riskgrupp, varför även föräldrastöd med utbildning om våld måste införas. Detta är som tidigare nämnt, något som även de ideella kvinnojourerna lyft som viktig åtgärd att införa.

Mot bakgrund av den senaste rapporten från CEDAW:s kommitté som anger att Sveriges åtgärder hittills inte varit så verkningsfulla som önskat, samt det faktum att motsvarande mer än en kvinna i månaden eller nästan en kvinna var 20e dag dör i Sverige till följd av våld i nära relationer, skapas en bild av att vi helt enkelt vet för lite om orsaker till mäns våldsutövande mot närstående kvinnor för att effektivt kunna förebygga och bekämpa det. Mer forskning i ämnet eftersöks därför.

En del av de förebyggande åtgärderna som presenterats i uppsatsen fokuserar på att förbättra upptäckten och identifieringen av våldsutsatta för att snabbare kunna erbjuda stöd och hjälp. Hälso-och sjukvården lyfts som en sådan nyckelkomponent i att upptäcka våldsutsatta. Detta är ett viktigt fokusområde när det kommer till att upptäcka våld i tidigt skede, och därmed kunna erbjuda stöd och skydd mer skyndsamt. Emellertid besöker särskilt utsatta kvinnor mer sällan hälso-och sjukvård, så som tandläkare, varför det krävs alternativa satsningar för att nå och upptäcka de grupperna. Många kvinnor som exempelvis lever i hedersrelaterat våld har inte möjlighet att röra sig fritt i det offentliga och nås därför inte av den information och stöd som i högre grad finns tillgänglig för andra. Det kan vara intressant i preventionssyfte att också forska kring olika sätt att också fånga upp och fråga män

som kommer i kontakt med olika typer av myndigheter och verksamheter, om våldsutövande.

Det förebyggande arbetets stora behov av fler åtgärder som riktar sig till att få män att sluta utöva våld, får dock inte balansera ut eller ske på bekostnad av fokus på stöd och hjälp för utsatta kvinnor och barn. Helmerssons avhandling³⁰⁸ fann att flera kommunala kvinnojourer misslyckats i att balansera insatserna utifrån de olika stödidealen, något som belyser vikten av att kunna hantera båda fokusområden separat men parallellt.

Avhandlingen fann även att kommunala kvinnojourer upplevdes ha ett stort behov av att skilja mellan det egna och de ideella jourernas arbete, samt att stöd till våldsutsatta kvinnor främst förpassades till de ideella jourerna med ett förminskande av vikten av den typen av stödideal. Intervjuerna i denna uppsats tycks inte påvisa någon sådan frustration eller upplevt förminskande från kommunalt håll. Tvärtom har samarbetet upplevts som väl fungerande och relationen god, i de fall det funnits någon. Däremot, var det vanligt förekommande att inte ha någon relation alls till kommunala kvinnojourer och därmed heller inte någon uppfattning om relationen sinsemellan. Detta, sammantaget med Helmerssons avhandling, kan indikera att förminskandet av det ideella arbetet sker ”under ytan” alternativt att det helt enkelt inte förekommer någon sådan föreställning hos just de kommunala kvinnojourer som de deltagande ideella jourerna samarbetat med. Emellertid framhåller Unizon att typen av stödideal skiljer sig åt mellan kommunala och ideella kvinnojourer, där de ideella mer ”*kan ta kvinnan och hennes barns parti i alla frågor*”³⁰⁹, något som speglar Helmerssons forskning.

---

³⁰⁸ Se 1.3 Forskningsöversikt

³⁰⁹ Unizon, skriftlig intervju

9. Avslutning

9.1 Sammanfattning

Uppsatsens övergripande fråga, *”Hur kan statliga preventiva åtgärder mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer utvecklas i syfte att stärka den preventiva effekten mot våldet?”*, har besvarats med hjälp av de två underfrågorna: *”Ur ett icke-statligt, erfarenhets- & kunskapsbaserat perspektiv, hur kan det statliga förebyggande arbetet förbättras mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer?”* och *”Hur ställer sig berörd statlig myndighet till de föreslagna åtgärderna?”*.

Intervjuempirin och analysen som besvarat frågeställningarna har särskilt koncentrerat uppmärksamhet mot **utbildning, behov av ökad forskning** samt grundvärden om **kontinuitet och stabilitet** i de insatser som genomförs. Frågan om kontinuitet konkretiseras i och med lättillgänglig våldspornografi och sexistisk reklam. Utbildning har framförts som en framträdande insats som åläggs mycket hopp som en våldspreventiv åtgärd. Utbildning som preventionsåtgärd skulle kunna betraktas som en universell sådan, då samtliga som går i förskola, grundskola, gymnasium och universitet skulle omfattas av den. Behovet av ökad forskning fokuserar främst på en centrerad kring män och om hur våldsutövande mot närstående kan förebyggas genom en ökad kunskap om drivkrafter och orsaker bakom våldet. Förhoppningen är att en sådan ökad kunskap ska leda till mer träffsäkra och verksamma åtgärder. Behov av grundvärden som kontinuitet och stabilitet har trätt fram som ledstjärnor i allt arbete med och mot våldet, inom såväl finansiering, politik och insatser som uppbyggandet av en ny utbildning och forskning. Eftersom våldet är stabilt, krävs det att arbetet mot det också är det.

Löst finansiering för ideella kvinnojourer har även lyfts som en viktig aspekt i arbetet mot våldet, ur såväl sekundär- som primärpreventiv aspekt. De ideella jourerna besitter en stor kunskap om våldets mekanismer och bedriver även till stor del opinionsbildning, kunskapsspridning och utbildning med en primärpreventiv ansats. Vidare hjälper de våldsutsatta kvinnor och barn ur våldet, varför de också är viktiga ur ett sekundärpreventivt perspektiv. Bristen på långsiktig och trygg finansiering har lett till att det primärpreventiva arbetet blivit lidande samtidigt som det finns en önskan hos jourerna att kunna utöka ett sådant arbete. Om staten bättre tar tillvara på verksamheter där både kunskap och engagemang redan finns etablerade,

finns en möjlighet att det förebyggande arbetet tar ett skyndsamt men stabilt kliv framåt. Särskilt för områden så som opinion- och kunskapsbildning.

Samtidigt växer en utmaning fram i uppsatsen om en vikt av att balansera det arbete som åläggs ideella kvinnojourer. Eftersom behovet är stort för mer åtgärder och insatser riktade mot pojkar och män, i syfte att komma åt våldsutövandet, måste mycket av arbetet åläggas verksamheter som faktiskt arbetar med män. Som flera av kvinnojourerna förklarade, är det inte något som de varken kan göra inom ramen för sin verksamhet, eller känner att de borde göra. Istället ser de hellre att ett stort fokus på det läggs vid andra verksamheter. Att få män att sluta utöva våld mot närstående är huvudmålet i arbetet mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

Teorin bakom våldet har undersökts löpande genom uppsatsen.

Sammanfattningsvis tyder resultatet på att könsmaktsordningen inte ensamt står sig som förklaringsmodell till våldets uppkomst och dess mekanismer, men att den innehar en central roll i förklarandet. Emellertid anses den stå stadigt på strukturell nivå, eller som Isdal kallar det för, social nivå. För att stärka den preventiva effekten i statens förebyggande åtgärder mot våldet finns dock tydliga indikationer på att mer kunskap om individualpsykologiska faktorer behövs. Även för dem som bedriver vård och förändringsarbete med våldsutövande män, krävs en hållbar psykologisk kunskapsgrund.

9.2 Framåtblickar och lärdomar

Av empirin att döma är en uppenbar utgångspunkt för framtida forskning i förhållande till uppsatsens syfte och frågeställning, våldsutövande män. För mer forskning som uppehåller sig vid frågor om verk samma förebyggande åtgärder mot våldsutövande män, såväl primärpreventiva som sekundärpreventiva, förefaller behovet vara stort för föregående forskning som uppehåller sig vid fokus på *varför* mäns våld mot kvinnor i nära relationer uppstår. För detta ändamål är det av vikt att forskningen tittar på individuella-och socialpsykologiska perspektiv i förhållande till könsmaktsordningen, samt vilka individuella faktorer som i relation till könsmaktsordningen särskilt tenderar att ge upphov till våld.

För att nya generationer ska bli kvitt stereotypa könsnormer, sexuellt våld och föreställningar om kön som under-/överordnad måste enligt forskning även föräldrar

integreras i arbetet. Att komma åt hemmiljö är komplext och mer forskning på området skulle kunna stärka utvecklingen av primärpreventiva åtgärder mot våldet, genom att ungas värderingar arbetas med på flera håll parallellt.

Det kan vidare vara intressant ur sekundärpreventiva syften att forska kring olika sätt att fånga upp och tillfråga män som kommer i kontakt med olika typer av myndigheter och verksamheter om sitt våldsutövande. Även ur ett primärpreventivt syfte skulle en sådan metod möjligen ha potential att fånga upp män som oroar sig över ett *potentiellt* våldsutövande.

Avslutningsvis uppmanar uppsatsen staten till utredningar om hur ett utbildningssystem skulle kunna utformas, liksom en nationell hjälplinje för män som utövar våld mot kvinnor.

Referenser

Tryckt källa

- Bryman, Alan: *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Malmö: Liber, 2011.
- Danielsson, Ola, 2014. Många ringer om oönskad sexualitet. I: *Medicinsk Vetenskap* nr.1. s. 8
- Ekegren, Ann-Marie & Hinnfors, Johan: *Uppsatshandbok: hur du lyckas med din uppsats*. Lund: Studentlitteratur, 2012.
- Estrada, Felipe & Flyghed, Janne: *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2013.
- Isdal, Per: *Meningen med våld*, vol. 2. Oslo: Gothia, 2017
- Jonsson, Rickard & Gottzén, Lucas: *Andra män: Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Gleerups Utbildning, 2012.
- Lockwood, B. Bert: *Women's Rights: A Human Rights Quarterly Reader*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 2006.
- NCK: *Uppsalamodellen: Att möta våldsutsatta kvinnor inom hälso-och sjukvården*. Uppsala: NCK, *Våld och hälsa: En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingar till hälsa*. Uppsala: Uppsala Universitet, 2016.
- Roxell, Lena & Tiby, Eva: *Frågor, fält och filter: Kriminologisk metodbok*. Studentlitteratur, 2006.
- Sarnecki, Jerzy: *Introduktion till kriminologi*, vol. 1. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2014.
- Trost, Jan: *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur, 2010.
- Unicef: *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Unicef, 2016.

Lagtexter

- CEDAW 1979, UN
- CEDAW/C/SWE/CO/8-9, 2016. *Committee on the Elimination of Discrimination against Women*, Concluding Observations on 8th and 9th periodic report, march 2016.
- CRC/C/SWE/CO/5, 2015. *Committee on the Rights of the Child*, Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden, march 2015
- Declaration on the Elimination of Violence against Women, A/RES/48/104, 1993. *UN General Assembly*, 85th plenary meeting, 20th December 1993.
- Declaration on the Elimination of Violence against Women, A/RES/48/104, 1994. *UN General Assembly*, forty eight session, February 1994.
- Högsta Domstolen, NJA 1999, s. 102
- Regeringskansliet: *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Bilaga 3 till regeringsbeslut 2016-04-07 (Fi2016/01355/SFÖ)
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Riksdagen
- SFS 2016: 1298. *Hälso-och sjukvårdslagen*. Stockholm: Riksdagen
- Skr 2016/17:10, *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*, 2016.
- SOSFS 2014:4. *Nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 2015/55. *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck: slutbetänkande*.
- SOU 2004:117. *Utredningen om Rikskvinnocentrum. Nytt nationellt kunskapscentrum: Ombildning av RKC*. Betänkande.
- SOU 1995:60. *Kvinnovåldskommissionen, Kvinnofrid*. Slutbetänkande.

SOU 2006:65. Utredningen om Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor. *Att ta ansvar för sina insatser*. Betänkande, 2006.
SOU 2016:19. Barnrättighetsutredningen. *Barnkonventionen blir svensk lag: betänkande*.
UDHR 1948. UN
UN, 1995. *Fourth World Conference on Women Beijing Declaration*. September 1995

Elektroniska källor

Akademiska Sjukhuset, u.å. *Kvinnofridsenheten*.
<http://www.akademiska.se/sv/Verksamheter/Kvinnofridsenheten/>
Hämtad 13.9.2017

Arjeplog Kommun, 2017. *Våld i nära relationer*.
<http://www.arjeplog.se/kommun--politik/omsorg-och-stod/vald-i-nara-relationer.html>
Hittad 3.10.2017

Berglund, Stina, 2011. Här får män som slår sin fru hjälp. I: *Metro* 8.4.2011

Brottsofferjouren, u.å. *Barn som upplever våld*.
<http://www.brottsofferjouren.se/fakta-om-brottsoffer/sarskilt-sarbara/barn-som-upplever-vald/>. Hämtad 24.10.2017

Brottsoffermyndigheten, 2017. *Deklarationen om avskaffande av allt våld mot kvinnor (1993)*.
<https://www.brottsoffermyndigheten.se/default.aspx?id=1608>. Hämtad 23.11.2017

Brottsofferjouren, u.å. *Statistik*. <http://www.brottsofferjouren.se/om-oss/statistik/>
Hämtad 24.10.2017

Brottsofferjouren: *Statistik verksamhetsåret 2016*. Brottsofferjouren, 2017.
[http://www.brottsofferjouren.se/uploads/userfiles/files/Brottsofferjourens%20statistik%202016\(2\).pdf](http://www.brottsofferjouren.se/uploads/userfiles/files/Brottsofferjourens%20statistik%202016(2).pdf)
Hämtad 23.11.2017

Brå, *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport: 2007:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2007.
https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180009403/1371914725466/2007_6_utvecklingen_dodligt_vald_mot_kvinnor.pdf. Hämtad 5.9.2017

Brå, 2017. *Våld i nära relationer*.
<https://www.bra.se/brott-och-statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>
Hämtad 3.11.2017

Brå: *Nationella trygghetsundersökningen 2016: om utsatthet, otrygghet och förtroende. Rapport 2017:1*. Stockholm: Brå, 2017.

Brå: *Kriminalstatistik: 2016, anmälda brott, slutlig statistik*. Stockholm: Brå, 2017

Brå: *Anmälda brott 2016*, Excelfil

Brå: *Handlagda brott 2016*, Excel fil

Brå: *Handlagda brottsmisstankar 2016*, Excelfil

Brå: *Våld mot närstående: Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*. Stockholm: Brå, 2012.

Brå: *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8. Stockholm: Brå, 2014.
<https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2014-05-09-brott-i-nara-relationer.html>. Hämtad 12.9.2017

Brå: *Dödligt våld: Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*. Stockholm: Brå, 2012.
<https://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d21800052645/02+Dodligt+vald.pdf>
Hämtad 15.10.2017

- The Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence 2014. Europarådet.
- Ekström, Veronica: *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköping: Linköping Universitet, Filosofiska fakulteten, 2016.
- Europarådet, u.å. *GREVIO*. <http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio> Hämtad 3.10.2017
- Ghadimi, Mariet, Agenda, 2017. SVT play 1. 12.11.2017 kl. 21.15
<https://www.svt.se/agenda/agenda-12-november>. Hämtad 13.11.2017
- Gottzén, Lucas, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin*.
<http://www.genus.se/nyhet/forskarna-ger-bade-ris-och-ros-till-nya-valdsstrategin/>
Hämtad 3.9.2017
- Gustafsson, Anna & Kempe, Hedvig, 2014. *Normer och värderingar: Samverkan mellan föräldrar och förskollärare*. Mälardalens Högskola.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:782573/FULLTEXT01.pdf>. Hämtad 11-12-2017
- Göteborgs Stad, u.å. *Kriscentrum för män*.
http://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/kriscentrum-for-man!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8ziTYzcDQy9TAy93V1dTAWcQ30tAtzDXA38_cz0wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigCEzPQd/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/
Hämtad 14.12.2017
- Helmersson, Sara: *Mellan systemskap och behandling*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet, 2017.
- Hellberg, Anna, 2017. Politikeroro för NCK:s framtid. I: *Uppsala Nya Tidning*, 29.5.2017
- Holden, W. George & Geffner, A. Robert & Jouriles, N. Ernest: *Children exposed to marital violence: Theory, Research and Applied Issues*. Washington: APA, 1998.
- Isdal, Per, u.å. *Samarbeid mot vold: nødvendighet og utfodring*.
<http://rvtsmidt.no/wp-content/uploads/2016/12/Per-Isdal.pdf>. Hämtad 30.11.2017
- Kristdemokraterna, Centern & Moderaterna, Debatt: *Ny myndighet slår ut hjälp för utsatta kvinnor*. I: Svenska Dagbladet, 2017. <https://www.svd.se/ny-myndighet-slar-ut-hjalp-for-utsatta-kvinnor>. 13.6.2017
- Lille, Lotta, 2017. Kvinnofridslinjen blir kvar i Uppsala. I: *Enköpings-Posten*, 16.6.2017
- Lundgren, Eva: *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: ROKS, 2004,
- Länsstyrelsen i Stockholms län, 2011. *Skyddat boende för våldsutsatta personer*. Rapport 2011:6. *Delrapport av en nationell kartläggning*.
<http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2011/Rapport-2011-6.pdf>. Hämtad 30.10.2017
- Löfven, Stefan, 2017: *Ska bli straffbart att låta barn bevittna våld*. I: Svenska Dagbladet, 10 nov, 2017-11-10
- Lövkrona, Inger, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin*.
<http://www.genus.se/nyhet/forskarna-ger-bade-ris-och-ros-till-nya-valdsstrategin/>
Hämtad 3.9.2017
- Manjoo, Rashida, 2013. *Staters ansvar*. I: UR
<https://urskola.se/Produkter/180616-UR-Samtiden-Mans-vald-mot-kvinnor-Staters-ansvar>. Hämtad 19.10.2017
- Minoo, Alinia, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin*.
<http://www.genus.se/nyhet/forskarna-ger-bade-ris-och-ros-till-nya-valdsstrategin/>
Hämtad 3.9.2017

- MÄN, u.å. *Mer om MVP*. <http://mfj.se/mvp/mer-om-mvp/>. Hämtad 30.10.2017
- Mänskliga rättigheter, u.å. *Konventionen om avskaffande av diskriminering av kvinnor*.
<http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-sverige/internationell-granskning-av-sverige/fn-s-konventionskommitt-ers-granskning-av-sverige/konventionen-om-avskaffande-av-diskriminering-av-kvinnor-cedaw>.
Hämtad 27.10.2017
- Mänskliga rättigheter, u.å. *De mänskliga rättigheterna*.
<http://www.manskligarattigheter.se/sv/de-manskliga-rattigheterna>
Hämtad 21.12.2017
- Nationella sekretariatet för genusforskning, 2017. *Forskarna ger både ris och ros till nya våldsstrategin*. <http://www.genus.se/nyhet/forskarna-ger-bade-ris-och-ros-till-nya-valdsstrategin/>
Hämtad 3.9.2017
- NCK, *Våld i nära relationer*, u.å.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>. Hämtad 10.10.2017
- NCK, u.å. *Webbkurs om våld*.
<http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-kommuner/utbildning-moter-valdsutsatta/webbkurs-om-vald/>
Hämtad 11.10.2017
- NCK, u.å. *Kvinnojourernas verksamhet*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/kommunernas-kvinnofridsarbete/kvinnojourernas-verksamhet/>. Hämtad 1.11.2017
- NCK, u.å. *Förövare*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/forovare/>.
Hämtad 1.11.2017
- NCK, u.å. *Barn som upplever våld*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/barn-som-upplever-vald/barn-som-upplever-vald/>. Hämtad 19.11.2017
- NCK, u.å. *Mäns våld mot kvinnor- ett globalt perspektiv*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/mans-vald-mot-kvinnor---ett-globalt-perspektiv/>. Hämtad: 16.10.2017
- NCK, u.å. *Medicinska och psykosociala konsekvenser av våld i nära relationer*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/medicinska-och-psykosociala-konsekvenser-av-vald-i-nara-relationer/>. Hämtad 13.10.2017
- NCK, *Global folkhälsa*, u.å.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/global-folkhalsa/> Hämtad: 16.10.2017
- NCK, 2017. *Första svenska rapporten om Istanbulkonventionen*.
<http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/kunskapsbankens-reportagearkiv/?tarContentId=668884>. Hämtad 1.11.2017
- NCK, u.å. *Grov kvinnofridsbränkning*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/grov-kvinnofridsbränkning/> Hämtad 3.11.2017
- NCK, u.å. *Vad säger lagen?* <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vad-sager-lagen/>
Hämtad 3.10.2017
- NCK, u.å. *Hälso-och sjukvårdens ansvar*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/halso-och-sjukvardens-ansvar/halso-och-sjukvardens-ansvar/>
Hämtad 3.12.2017

- NCK, u.å. *Kriminalstatistik och våldsutsatthet*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/att-mata-vald/kriminalstatistik-och-valdsutsatthet/>. Hämtad 13.9.2017
- NCK, u.å. *Dödligt våld*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/dodligt-vald/>
Hämtad 23.11.2017
- NCK, u.å. *Kommunernas kvinnofridsarbete*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/kommunernas-kvinnofridsarbete/>
Hämtad 23.11.2017
- NCK: *Verksamhetsberättelse 2016*. Uppsala: NCK, 2017.
http://nck.uu.se/digitalAssets/576/c_576192-1_3-k_verksamhetsberattelse_2016webb.pdf
Hämtad 3.10.2017
- NCK, u.å. *Det här är NCK*. <http://nck.uu.se/om-nck/>. Hämtad 23.10.2017
- NCK, u.å. *Socialtjänstens lagstadgade ansvar*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/kommunernas-kvinnofridsarbete/socialtjanstens-lagstadgade-ansvar/>
Hämtad 3.9.2017
- NCK, u.å. *Socialtjänstens insatser*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/kommunernas-kvinnofridsarbete/socialtjanstens-insatser/>
Hämtad 17.9.2017
- NCK, u.å. *Utbildningsinsatser*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/utbildningsinsatser/>
Hämtad 3.11.2017
- NCK, u.å. *Nationell myndighetssamverkan*.
http://www.nck.uu.se/digitalAssets/580/c_580758-1_3-k_nationellmyndighetssamverkan-jan-2017.pdf
Hämtad 10.12.2017
- NCK, u.å. *Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid*.
<http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/myndigheter/>
Hämtad 4.11.2017
- NCK, u.å. *Polisens ansvar*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/rattvasendets-ansvar/polisens-ansvar/>
Hämtad 6.11.2017
- NCK, u.å. *Att arbeta med våldsutövare*.
<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-kommuner/att-arbeta-med-valdsutovare/> Hämtad 7.12.2017
- Persson, Olga, generalsekreterare vid Unizon, 2017. Föreläsning *Förebyggande av våld mot kvinnor- vad kan EU göra? I: Europahuset*, 29.9.2017
- Regeringskansliet, 2017. *Delmål 6: mäns våld mot kvinnor ska upphöra*.
<http://www.regeringen.se/artiklar/2017/05/delmål-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/>. Hämtad 3.11.2017
- Rikskriscentrum, u.å. *Medlemsorganisationer*.
<https://rikskriscentrum.se/medlemsorganisationer/>. Hämtad 7.12.2017
- Roks: *Verksamhetsberättelse 2016*. Stockholm: Roks, 2017.
<https://www.roks.se/sites/default/files/2017-04/Roks%20VB%202016%20170403.pdf>
Hämtad 11.11.2017

- Roks, 2007. *Det är bara att lämna honom: och andra missuppfattningar om mäns våld mot kvinnor*. Eko Reklam. https://www.roks.se/sites/default/files/2017-01/Det%20är%20bara%20att%20lämna%20honom_0.pdf
Hämtad 12.12.2017
- SKL, *En kunskapsöversikt: Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*.
SKL, 2006. <http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-177-9.pdf>
Hämtad 23.11.2017
- SKL, 2016. *MVP: Röster om manlighet: Män och våld*. Youtube, 25.10.2016.
<https://www.youtube.com/watch?v=xkk7N3tx5xY&feature=youtu.be>
Hämtad 24.11.2017
- Socialdepartementet: S2015/2414/JÄM: *Uppdrag att utvärdera det våldsförebyggande programmet Mentors in Violence Prevention. 1.4.2015.*
<http://www.regeringen.se/49c859/contentassets/e586bab794534090b2f78df946d5db2e/uppdrag-att-utvardera-det-valdsforebyggande-programmet-mentors-in-violence-prevention-s20152414jam>
Hämtad 3.11.2017
- Socialstyrelsen, u.å. *Våld i nära relationer*.
<http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer>
Hämtad 1.10.2017
- Socialstyrelsen: *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*. Socialstyrelsen, 2013.
[http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19029/2013-4-4.pdf#__utma=1.893088889.1496266037.1509216605.1509389196.33&__utmb=1.5.10.1509389196&__utmc=1&__utmx=-&__utmz=1.1509216605.32.16.utmcsr=google%7Cutmccn=\(organic\)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=\(not%20provided\)&__utmv=-&__utmik=247120644](http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19029/2013-4-4.pdf#__utma=1.893088889.1496266037.1509216605.1509389196.33&__utmb=1.5.10.1509389196&__utmc=1&__utmx=-&__utmz=1.1509216605.32.16.utmcsr=google%7Cutmccn=(organic)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=(not%20provided)&__utmv=-&__utmik=247120644)
Hämtad: 28.9.2017
- Socialstyrelsen, 2011: *Skylla sig själv?: Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med missbruks- eller beroendeproblem*.
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18433/2011-10-1.pdf>
Hämtad 4.10.2017
- Socialstyrelsen, u.å. *Vanliga frågor om våld i nära relationer*.
<http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/kompetensstod/vanligafragorkvinnofrid>
Hämtad 4.10.2017
- Socialstyrelsen, 2013. *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*. Socialstyrelsen, 2013.
[http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19029/2013-4-4.pdf#__utma=1.893088889.1496266037.1512668468.1513343158.52&__utmb=1.2.10.1513343158&__utmc=1&__utmx=-&__utmz=1.1513343158.52.24.utmcsr=google%7Cutmccn=\(organic\)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=\(not%20provided\)&__utmv=-&__utmik=13217591](http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19029/2013-4-4.pdf#__utma=1.893088889.1496266037.1512668468.1513343158.52&__utmb=1.2.10.1513343158&__utmc=1&__utmx=-&__utmz=1.1513343158.52.24.utmcsr=google%7Cutmccn=(organic)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=(not%20provided)&__utmv=-&__utmik=13217591)
Hämtad 15.12.2017
- Stockholm Stad, *Kvalitet i skyddade boenden*. Stockholm: Stockholm Stad, 2015.
<https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1822287>. Hämtad 3.9.2017
- Stockholms Universitet, u.å. *Kriminologiska Institutionen*.
<http://www.criminology.su.se>
Hämtad 23.11.2017
- Sveriges Riksdag, u.å. *EU:s tillträde till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen): Fakta-*

- PM om EU-förslag 2015/16:FPM68.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/eus-tilltradande-till-europaradets-konvention-om_H306FPM68. Hämtad 23.10.2017
- Unicef, u.å. *Hur många länder har skrivit under barnkonventionen?*
<https://unicef.se/fragor/hur-manga-lander-har-skrivit-under-barnkonventionen>.
 Hämtad 3.10.2017
- Unicef, 2017. *Våld mot barn: Inget barn ska behöva utsättas för våld.*
<https://unicef.se/fakta/vald-mot-barn>. Hämtad 16.9.2017
- Unizon, 2014. *Våld i nära relationer.*
<http://unizon.se/mans-vald-mot-kvinnor/vald-i-nara-relationer>.
 Hämtad 23.9.2017
- Unizon, 2015. *Så ser våldet ut.*
<http://unizon.se/mans-vald-mot-kvinnor/vald-i-nara-relationer/sa-ser-valdet-ut>.
 Hämtad 23.11.2017
- Unizon, *Vad ska jag göra: 31 frågor till kvinnojourerna och tjejjourerna*, Stockholm:
 Unizon, 2015.
- Unizon, 2016. *Istanbulkonventionen.* <http://unizon.se/aktuellt/istanbulkonventionen> Hämtad 23.10.2017
- Unizon, 2015. *Kvinnofridspropositionen.*
<http://unizon.se/mans-vald-mot-kvinnor/ratt-till-stod-och-hjalp/kvinnofridspropositionen> Hämtad 3.12.2017
- Unizon, 2017. *Unizonjourernas statistik för 2016.*
<http://unizon.se/aktuellt/unizonjourernas-statistik-2016> Hämtad 2.9.2017
- Unizon: *Verksamhetsberättelse 2016*. Stockholm: Unizon, 2017.
http://unizon.se/sites/default/files/media/unizons_verksamhetsberattelse_2016.pdf
 Hämtad 3.9.2017
- Unizon, 2014. *Om Unizon.* <http://unizon.se/om-unizon>. Hämtad 23.10.2017
- WHO, 2016. *Violence against women: Intimate partner and sexual violence,*
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>
 Hämtad 5.9.2017
- WHO & London School of Hygiene and Tropical Medicine, *Preventing intimate partner and sexual violence against women: Taking action and generating evidence.* Genève: WHO, 2010.
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44350/1/9789241564007_eng.pdf?ua=1
 Hämtad 1.11.2017
- WHO & London School of Hygiene and Tropical Medicine & South African Medical Research Council: *Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence.* Genève: WHO, 2013.
<http://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/en/>
 Hämtad 16.9.2017
- Överlien, Carolina: *"Barn som upplever pappas våld mot mamma - vad säger forskningen?"*
Nordisk socialt arbeid, vol. 4, 2007.

Intervjuer

Muntliga

Sollentuna kvinnojour, 2017. Muntlig intervju 31.10.2017

Terrafem Göteborg, 2017. Muntlig intervju 8.11.2017.

Skriftliga

Huddinge tjejjour, 2017. Skriftlig intervju 9.11.2017

Isdal, Per, psykolog och expert på våld, 2017. Skriftlig intervju 22.11.2017

Norrköping kvinnojour, 2017. Skriftlig intervju 1.11.2017

Qjouren väst, 2017. Skriftlig intervju 9.11.2017

Roks, 2017. Skriftlig intervju 28.10.2017

Socialdepartementet, Jämställdhetsenheten, 2017. Skriftlig intervju 13.12.2017

Somaya Stockholm, 2017. Skriftlig intervju 30.10.2017

Unizon, 2017. Skriftlig intervju 22.11.2017

Bilagor

Bilaga 1, Intervjufrågor Roks & Unizon

1. Vad tycker du/organisationen om de befintliga förebyggande insatser och åtgärder från statligt håll som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor i nära relationer? (Exempelvis hur bedöms arbetet fungera? Brister/begränsningar, upplevs en saknad av något särskilt?)
2. De kvinnojourer under er riksorganisation är del av de 70 % av skyddade boenden i Sverige som drivs ideellt (medan endast 30 % av skyddade boenden drivs kommunalt). De spelar en enormt viktig roll i att erbjuda stöd till utsatta- men får också ett stort ansvar som ideella- bland annat genom att få uppdrag av Socialnämnden att utföra Socialtjänst. Hur upplever du/ni det statliga stödet till deras arbete i förhållande till ansvaret de bär? Och ses en utmaning i att behålla den ideella profilen och identiteten när ideella kvinnojourer samtidigt är så beroende av statliga medel?
3. Hur upplever du/ni att kommunala kvinnojourer och ideella kvinnojourer förhåller sig till varandra?
4. Utöver att erbjuda ett omfattande stöd till våldsutsatta kvinnor och barn, upplever du/ni att de ideella kvinnojourerna spelar en roll i det *förebyggande* arbetet mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer? I sådant fall,

primärpreventivt eller sekundärpreventivt? Finns en önskan att utveckla det förebyggande arbetet mer? Vad skulle ni i så fall behöva för att bli ännu bättre på det?

5. Har ni uppslag om förebyggande insatser ni skulle satsa på, om ni fick fria händer att utforma dessa insatser?
6. Nya Nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor trädde i kraft 1 januari 2017. Vad har ni för synpunkter på den? (Exempelvis begränsningar/brister, moment som sviker, förtjänster). Länk till strategin: <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2016/11/nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor/>
7. Vad hoppas ni och vad tror ni att strategin kommer att ha för effekt för ert arbete och i förebyggandet av mäns våld mot kvinnor i nära relationer?
8. Våldsteori eller förklaringsmodell till mäns våld mot kvinnor är avgörande då de i sin tur påverkar val av åtgärder mot våldet. För att åtgärder och insatser skall ha önskad effekt krävs det att teorin är funktionell. Hur tänker du/ni kring teori eller förklaring till mäns våld mot kvinnor?

Bilaga 2, Intervjufrågor ideella kvinnojourer

1. Vad tycker du/ni om de befintliga förebyggande insatser och åtgärder från statligt håll som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor i nära relationer? (Exempelvis hur bedöms arbetet fungera? Brister/begränsningar, upplevs en saknad av något särskilt?)
2. Ni som ideell kvinnojour är del av de 70 % av skyddade boenden i Sverige som drivs ideellt (medan endast 30 % av skyddade boenden drivs kommunalt). Ni spelar en enormt viktig roll i att erbjuda stöd till utsatta- men får också ett stort ansvar som ideella- bland annat genom att ni får uppdrag av Socialnämnden att utföra Socialtjänst. Hur upplever du/ni det statliga stödet till ert arbete i förhållande till ansvaret ni bär? Och ses en utmaning i att behålla den ideella profilen och identiteten samtidigt som man är beroende av statliga medel?
3. Hur upplever du/ni att kommunala kvinnojourer och ideella kvinnojourer förhåller sig till varandra?
4. Utöver att erbjuda ett omfattande stöd till våldsutsatta kvinnor och barn, upplever du/ni att ni som ideell kvinnojour spelar en roll i det *förebyggande* arbetet mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer? I sådant fall,

primärpreventivt eller sekundärpreventivt? Finns en önskan att utveckla det förebyggande arbetet mer? Vad skulle ni i så fall behöva för att bli ännu bättre på det?

5. Har ni uppslag om förebyggande insatser ni skulle satsa på, om ni fick fria händer att utforma dessa insatser?
6. Nya Nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor trädde i kraft 1 januari 2017. Vad har ni för synpunkter på den? (Exempelvis begränsningar/brister, moment som sviker, förtjänster). Länk till strategin: <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2016/11/nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor/>
7. Vad hoppas ni och vad tror ni att strategin kommer att ha för effekt för ert arbete och i förebyggandet av mäns våld mot kvinnor i nära relationer?
8. Våldsteori eller förklaringsmodell till mäns våld mot kvinnor är avgörande då de i sin tur påverkar val av åtgärder mot våldet. För att åtgärder och insatser skall ha önskad effekt krävs det att teorin är funktionell. Hur tänker du/ni kring teori eller förklaring till mäns våld mot kvinnor?

Bilaga 3, Intervjufrågor Per Isdal

1. Vad är dina generella åsikter om det statliga förebyggande arbetet i Sverige mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer?
2. Har du erfarenheter av vissa typer av insatser eller åtgärder som särskilt verksamma mot mäns våldsutövande mot närstående?
3. Har du uppslag om förebyggande insatser du skulle satsa på mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer, om du fick fria händer att utforma dessa insatser?
4. Finns det idag några åtgärder/insatser/program i förebyggande syfte mot mäns våld mot kvinnor i nära relationer som du är särskilt positiv till?
5. Vilka aspekter av förebyggandet av mäns våld mot kvinnor i nära relationer tror du är särskilt avgörande och viktiga inslag att ha med i arbetet?
6. Ser du några ”fällor” i förebyggande åtgärder som trots sitt föreskrivna syfte agerar verkningslöst eller t.o.m. kontraproduktivt i praktiken?

7. Våldsteori eller förklaringsmodell till mäns våld mot kvinnor är avgörande då de i sin tur påverkar val av åtgärder mot våldet. För att åtgärder och insatser skall ha önskad effekt krävs det att teorin är funktionell. Hur tänker du kring teori eller förklaring till mäns våld mot kvinnor?